

Ambisjoner om ledelse

En studie om ungdommers intensjon om å bli ledere

Hilde Vedvik Thomassen

Veileder: Therese Kobbeltvedt

Selvstendig arbeid innen masterstudiet i økonomi og administrasjon

Hovedprofil: Strategi og ledelse

NORGES HANDELSHØYSKOLE

Dette selvstendige arbeidet er gjennomført som ledd i masterstudiet i økonomi- og administrasjon ved Norges Handelshøyskole og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at Høyskolen eller sensorer innestår for de metoder som er anvendt, resultater som er fremkommet eller konklusjoner som er trukket i arbeidet.

"Every thought we think, is creating our future" – Louise Hay.

Sammendrag

Hensikten med denne studien er å kartlegge hvilken intensjon dagens ungdom har til å bli leder i fremtiden. Dette for å trekke en analyse om det er noen forskjeller mellom jenter og gutter når det gjelder grad av ambisjon i forhold til yrkesvei. Jeg ønsker igjennom undersøkelsen å kartlegge om forskjellene i forhold det å planlegge bli leder er forskjellig mellom kjønn allerede i en ung alder. Med resultatene fra analysen ønsker jeg å finne svar på om oppveksten har ført til tydelige kjønnsroller som hemmer likestillingen i arbeidslivet. Min analyse er basert på 98 respondenter fra fem 10. klasser på Østlandet.

I studien finner jeg at det er ingen statistisk signifikant forskjell mellom jenter og gutter når det gjelder å ha en intensjon for å bli leder. De uavhengige variablene som i dette tilfellet er tilknyttet til intensjon er holdningen til det å bli leder, sosiale normer i forhold til det å bli leder og opplevelse av kontroll til å gjennomføre handlingen å bli leder. Studien viser at det er ingen statistisk signifikant forskjell mellom kjønn når det gjelder de uavhengige variablene. Dette betyr at respondentene opplever holdningene, de sosiale normene og opplevelsen av kontroll for å bli leder som lik.

Resultatet i studien fører dermed til at en kan konkludere med at jenter og gutter har den samme intensjonen og dermed planlagte handlingen til å bli leder når de er i en alder av 15 år.

Tilslutt i analysen tar jeg for meg hvordan en kan gjennomføre videre studier basert på denne undersøkelsen. Etersom resultatene ikke stemmer med dagens kjønnsfordeling når det gjelder næringslivsledere i Norge, vil det være nyttig gjennomføre den samme analysen ved forskjellige livsfaser. Med en slik undersøkelse kan en i større grad kartlegge når de eventuelle forskjellene når det gjelder intensjon for å bli leder blir forskjellig mellom kjønn. Med et slikt grunnlag kan en også være i stand til å vite hva som potensielt må endres for at flere kvinner i fremtiden skal bli toppledere.

Forord

2014. Det er snart klart for å avslutte litt av ett år. Et spesielt kapittel av livet er over.

Denne oppgaven har blitt skrevet i relasjon med det toårige masterprogrammet ved Norges Handelshøyskole innen profilen Strategi og ledelse. I denne oppgaven har jeg fått bruke teorien som jeg lært ved NHH i praksis. Oppgaven har i hovedsak blitt basert på det nye faget «Subjektiv Risiko» som startet opp våren 2014. Faget forandret på mange måter mine egne perspektiver og jeg er utrolig takknemlig for at jeg ramlet inn på den første forelesningen sammen med syv andre medstudenter den dagen i januar.

Fremtiden er et mysterium for dem som venter. Derfor er jeg takknemlig over å hatt mulighet til å undersøke fremtidens arbeidstagere. Denne oppgaven har gitt meg ny innsikt for hva ungdom ønsker deres fremtid skal inneholde.

Jeg vil takke min veileder Therese Kobbeltvedt som har stilt opp for en opptatt student i jobb i Oslo. Jeg vil i tillegg takke mine foreldre for støtte, min bestefar som alltid tror jeg er god nok til å oppnå det umulige og Christine for å være en god venninne på dagene og ukene jeg har jobbet døgnet rundt.

Takk for nå NHH. Det har vært litt av en reise.

Oslo, desember 2014

Hilde Vedvik Thomassen

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	3
FORORD	4
INNHALDSFORTEGNELSE	5
FIGUR- OG TABELLOVERSIKT	8
FIGUROVERSIKT	8
TABELLOVERSIKT	8
1. INNLEDNING	9
1.1 AKTUALITET OG RELEVANS	10
1.2 FORMÅLET MED STUDIEN	10
1.3 PROBLEMSTILLING OG FORSKNINGSDESIGN	11
1.4 FORSKNINGSSPØRSMÅL	12
1.5 STUDIEOBJEKT	13
1.6 OPPGAVENS STUKTUR	14
2. TEORI	15
2.1 ARBEIDSMARKEDET	15
2.1.1 <i>Kvinner i lederstillinger</i>	15
2.1.2 <i>Norske kvinner i arbeidslivet</i>	16
2.1.3 <i>Kompetanse</i>	17
2.1.4 <i>Karriereutvikling</i>	18
2.1.5 <i>Dagens unge ledere</i>	18
2.2 BESLUTNINGSTAKING	19
2.2.1 <i>Evnen til å ta gode beslutninger</i>	19
2.2.2 <i>Ungdom og avgjørelser</i>	20
2.3 PÅVIRKNING	21

2.3.1	<i>Første forankring</i>	21
2.3.2	<i>Bedømmelser</i>	22
2.3.3	<i>Stereotypi</i>	23
2.3.4	<i>Medias kultivering</i>	24
3.	HYPOTESE	26
3.1	TEORIEN OM PLANLAGT HANDLING	26
3.2	INTENSJON OM Å BLI LEDER.....	28
3.3	HOLDNINGER TIL LEDERSKAP.....	29
3.4	SOSIALE NORMER TIL LEDERSKAP.....	30
3.5	KONTROLL TIL LEDERSKAP	32
4.	METODE	34
4.1	FORSKNINGSFILOSOFI	34
4.2	FORSKNINGSDESIGN	35
4.3	UTVALG	36
4.4	PROSEDYRE.....	36
4.5	SPØRRESKJEMADESIGN	38
4.6	VARIABLER	39
4.6.1	<i>Avhengig variabel</i>	40
4.6.2	<i>Uavhengige variabler</i>	41
4.7	VALIDITET OG RELABILITET	42
4.8	STATISTIKK	44
4.8.1	<i>Forberedelser</i>	44
4.8.2	<i>Summevariabler</i>	44
4.8.3	<i>Krystabell</i>	45

4.8.4	<i>Gjennomsnitt og standardavvik</i>	46
4.8.5	<i>T-test</i>	46
4.8.6	<i>Lineær regresjonsanalyse</i>	46
5.	RESULTAT	48
5.1	INTENSJON	48
5.2	HOLDNINGER	50
5.3	SOSIALE NORMER	53
5.4	KONTROLL.....	56
5.5	OPPSUMERING HYPOTESER	61
6.	DRØFTING	62
6.1	INTENSJON	62
6.2	HOLDNINGER	65
6.3	SOSIALE NORMER	67
6.4	KONTROLL.....	69
7.	KONKLUSJON	71
7.1	ASPEKTER FOR VIDERE FORSKNING	72
	LITTERATURLISTE	75
	VEDLEGG	79
	INFORMASJONSBREV TIL REKTOR.....	79
	SPØRRESKJEMA	80

Figur- og tabelloversikt

Figuroversikt

Figur 1 Grunnlaget for intensjon om å bli leder.....	13
Figur 2 Oversikt over struktur.....	14
Figur 3 Antall daglige ledere i norske aksjeselskap	16
Figur 4 Teorien om planlagt handling	28
Figur 5 Krysstabell av summevariabel intensjon. Vist i histogram	49
Figur 6 Oversikt svar: Rollemodeller i media gjør at en ønsker å bli leder.....	56
Figur 7 Oversikt svar: Tror en har det som skal til for å bli leder.....	60
Figur 8 Oversikt Resultat Hypoteser	61

Tabelloversikt

Tabell 1 Lineær regresjonsanalyse. Intensjon basert på kjønn	50
Tabell 2 Lineær regresjonsanalyse. Intensjon basert på holdninger i relasjon	52
Tabell 3 Lineær regresjonsanalyse. Intensjon basert på holdninger	53
Tabell 4 Lineær Regresjonsanalyse. Intensjon basert på sosiale normer i relasjon	55
Tabell 5 Lineær Regresjonsanalyse. Intensjon basert på sosiale normer	55
Tabell 6 Lineær regresjonsanalyse. Intensjon basert på kontroll i relasjon.....	58
Tabell 7 Lineær regresjonsanalyse. Intensjon basert på kontroll	59

1. Innledning

Norge fremstilles ofte som et av verdens mest likestilte land. The World Economic Forum har rangert Norge som det landet i verden hvor jenter har størst økonomiske muligheter fra fødsel av (World Economic Forum , 2013). Norge er det samfunnet i verden hvor velferdssystemet er best tilrettelagt for at jenter skal lykkes økonomisk.

Siden midten av 80-tallet har kvinner vært i majoritet ved videregående skoler og i høyere utdanning. Kvinner har ikke kun oppnådd majoritet ved de norske videregående skolene, men presterer også bedre enn mennene. 75 % av alle jenter på videregående skole fullfører i løpet av fem år, mens 62 % av guttene som gjør det samme (Statistisk Sentralbyrå, 2010). Denne trenden er også gjeldende innen høyere utdanning. I dag er mer enn seks av ti under høyere utdanning kvinner. Kvinner står også for den høyeste andelen som fullfører en grad innen høyere utdanning, med en andel på 61 % (Statistisk Sentralbyrå, 2010). Men til tross for en overrepresentasjon i det norske utdannelsessystemet, ser det så langt ikke ut til at vi har oppnådd et mer likestilt arbeidsmarked. Det er blant annet én rolle som det fortsatt er svært få kvinner som innehar, nemlig topplederrollen.

Omtrent hver tjuende leder i et NHO-selskap er kvinne. I tillegg er det en overrepresentasjon av menn i mellomlederstillingene, hvor en av ti er kvinne (Vikan, 2001). Den samme trenden gjør seg også gjeldende i norske børsnoterte selskaper. Bare fem av selskapene som er notert på Oslo Børs, har kvinnelig administrerende direktør. Og det ser ikke ut til at den kjønnsmessige ubalansen blir noe mindre med årene. Mens det i 2009 var 4,2 % av selskapene på Oslo Børs som hadde en kvinnelig administrerende direktør, var andelen i 2014 redusert til 3,1 % (E24, 2014). Selv om en stadig større del av de som tar høyere akademisk utdanning er kvinner, ser det altså likevel ikke ut til at kvinner i noe større grad klarer å nå toppen i yrkeslivet.

Norske jenter har verdens beste økonomiske muligheter og utdanner seg i større grad enn det menn gjør. Likevel kan det se ut til at jenter ikke griper de mulighetene de faktisk har i det norske samfunnet. Hva kan forklaringene være på at kvinner ikke oppnår de samme posisjonene som menn? Kan det være at forskjellen ikke lenger ligger i muligheter, men i kvinners eget valg og intensjon? Kan det være at det er kvinners egne valg og hvordan de vektlegger ulike faktorer ved valg av bevisste handlinger er med på å opprettholde de store økonomiske forskjellene mellom kvinner og menn? Og i så fall, hva er grunnlaget til at

valgene blir forskjellige? Kan hvilke faktorer en fokuserer på ved viktige valg i livet være med på å skape store forskjeller i likestilling? Lager jenter seg sitt eget kunstige glasstak som gjør at de ikke ser de mulighetene de faktisk har?

1.1 Aktualitet og relevans

Det er valgene man tar igjennom et liv som definerer hvem man blir. Muligheter man har i livet, blir ikke en realitet før man selv planlegger og gjennomfører en bevisst handling. Dette fører til at valgene som kvinner og menn foretar seg er avgjørende for om vi klarer å oppnå likestilling i arbeidslivet og økonomisk likestilling mellom kvinner og menn. Valget om selv å ta ansvar for egne handlinger er avgjørende for å oppnå likestilling. Intensjonen om å handle. Dette er noe kvinner selv må ta ansvar for. I likestillingsdebatten blir ikke dette aspektet så ofte belyst. Vanligvis er det tilrettelegging for likestilling som står i sentrum.

Når lønnsforskjeller kommer i søkelyset, er oppmerksomheten ofte knyttet til at de typiske kvinneyrkene har lavere lønninger enn typiske mannsdominerte yrker. Men søkelyset blir sjelden satt på hvorfor jenter velger som de gjør. Det er allment kjent blant jenter at et kvinneyrke som sykepleier er dårlig betalt, likevel fortsetter kvinner å velge dette. Så hva er det jenter bygger sine yrkesvalg på? Gjør jenter et rasjonelt valg når det gjelder valg av yrke og karriere? Hvordan oppfatter jenter ulike faktorer knyttet til lederjobben i forhold til menn?

1.2 Formålet med studien

Formålet med studien er å gi et potensielt nytt perspektiv på hvorfor forskjellene mellom kvinner og menn fortsatt er så store i arbeidslivet, når kompetansenivået på mange måter er utjevnet. Jeg ønsker å belyse på hvilket grunnlag jenter og gutter forholder seg til det å bli leder i startfasen av voksenlivet. Dette gjennom å analysere de ulike faktorene som kan påvirke om en planlegger å gjennomføre en handling eller ikke. Jeg ønsker å finne ut om faktorene som leder til handling er forskjellig mellom de to kjønnene.

Formålet er å kartlegge om det fortsatt kan eksistere et glasstak for kvinner knyttet til det å bli toppleder, men der glasstaket ikke gjelder ulike muligheter, men hvilke faktorer kvinner baserer sine planlagte handlinger på når det gjelder egen karriere. Jeg ønsker å se på hvilket grunnlag kvinner og menn tar avgjørelsen om det å bli leder, hva forskjellene er og eventuelt

hvilke områder som er avgjørende for at flere kvinner skal ønske å planlegge for å bli ledere. Studien vil ha som formål å kartlegge på hvilket grunnlag kvinner og menn bygger en intensjon om de ønsker å bli leder eller ikke.

1.3 Problemstilling og forskningsdesign

Forskningsspørsmålet blir dermed om den subjektive vurderingen på relevante variabler som er knyttet til det å planlegge å bli leder, er forskjellig mellom kvinner og menn. På hvilket grunnlag baserer kvinner og menn sitt valg når det gjelder ambisjoner for sitt karriereløp? Jeg ønsker å se om dette kan være en av forklaringene til at det er så få kvinner som er toppledere i dag. Er den subjektive vurderingen som kvinner gjør på påvirkende faktorer grunnlaget for at kvinner ikke ønsker å bli toppledere? Forskningsspørsmålet vil ta for seg om subjektive vurderinger knyttet til risiko, oppfatninger og intensjon angående karriere og det å bli leder, kan være grunnlag for de store forskjellene mellom kvinner og menn i arbeidslivet. Det vil bli belyst hvor avgjørende en subjektiv oppfatning kan være for et spesifikt valg og for hvor sannsynlig det er at en lykkes med å gjennomføre valget. Det vil også bli belyst hvilke forskjeller det er i sannsynlighet for å bli toppledere mellom jenter og gutter ut i fra hvilke subjektive vurderinger de gjør seg.

Jeg vil i denne oppgaven se på sammenhengene mellom kjønn og avgjørende variabler for det å bli leder. Oppgaven vil ta for seg tre ulike variabler som i stor grad bestemmes av subjektive vurderinger hver enkelt respondent gjør. Variablene vil være knyttet til lederspesifikke relasjoner, og hvordan de kan påvirke om man faktisk oppnår å bli leder. Jeg ønsker å hente inn data når det gjelder sammenhengen mellom kjønn og subjektiv risikovurdering som gjelder variabler for å oppnå en topplederstilling. I teoridelen ønsker jeg å belyse hvordan subjektiv risikovurdering som blir testet i denne undersøkelsen kan være med på å påvirke sannsynligheten for om en oppnår å bli toppleder eller ikke.

Problemstillingen blir da som følger:

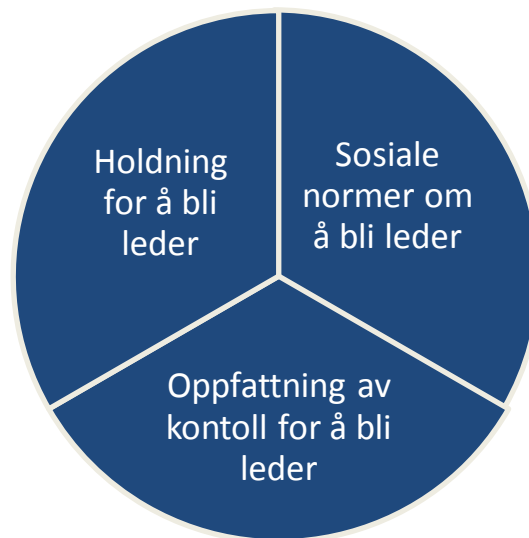
Har unge jenter en subjektiv vurdering som reduserer intensjonen om å bli leder i forhold til den subjektive vurderingen unge gutter baserer sin intensjon om å bli leder på?

1.4 Forskningsspørsmål

For å belyse denne problemstillingen, har jeg satt opp tre forskningsspørsmål som vil ta for seg potensielle faktorer, som kan være med på å påvirke hvilken intensjon en har om å bli leder. Faktorene er perspektiver og påvirkninger som kan være med på å belyse eventuelle oppfatninger av hvorfor respondentene velger som de gjør i forbindelse med å bli leder.

- 1. Hvilken holdning har jenter til det å være leder i forhold til gutter. I hvilken grad er rollen å være leder positivt eller negativt ladet for de to kjønnene?*
- 2. I hvilken grad opplever jenter at de sosiale normene i samfunnet fremmer det å bli leder? Opplever jenter de sosiale normene knyttet til det å bli leder ulikt fra gutter?*
- 3. I hvilken grad oppfatter jenter kontroll knyttet til handlinger som kan gjøre en til leder i fremtiden? Er det forskjell mellom kjønnene når det gjelder troen på egne evner?*

Disse forskningsområdene vil under datainnsamlingen bli svart på i tre ulike grupperinger for å belyse om kvinner baserer sin intensjon om å bli leder på et annet grunnlag enn det menn gjør. Det vil også bli vektlagt hva som kan være forklaringen på de resultatene som fremkommer. Forskningsspørsmålene vil i undersøkelsen bli besvart separat, slik at en kan skille mellom hvor store de potensielle avvikene er i forhold til ulike variabler knyttet til det å planlegge å bli leder. Det vil bli presisert i analysen hvordan man kan skille mellom de ulike variablene i spørreskjemaet.

Figur 1 Grunnlaget for intensjon om å bli leder

1.5 Studieobjekt

Jeg vil i denne studien foreta en undersøkelse på fem skoleklasser på 10. trinnet. Skolen er lokalisert på Østlandet i Norge. Deltagelse var basert på informert samtykke, og respondentene var anonymisert, og normer i Helsinkideklarasjonen for forskningsetikk (World Medical Association, Inc., 2013) ble fulgt. Respondentene var rundt 15 år gamle. Bakgrunnen for valget om å gjennomføre en slik undersøkelse på en så ung responsgruppe, er at respondentene er i den situasjon at de snart for første gang skal foreta valg som på sikt vil kunne lede til ulike karriereveier og stillinger. Det er derfor trolig første gang responsgruppen må gjøre seg opp en formening om hva de ønsker å jobbe med i sitt liv. I tillegg kan en på den måten kartlegge om ulikhetene mellom jenter og gutter når det gjelder karriere og det om å bli leder, er forskjellige allerede i en så ung alder. På den måten kan en kartlegge om den oppveksten som norske barn har i dag fører til at det blir et skille mellom kjønnene når det gjelder det å ønske å bli leder. En får kartlagt hvilken holdning respondenter som er så unge at foreldre fortsatt spiller en stor rolle i livet deres, har til det å bli leder og eventuelle stereotypiske begrensninger.

Det som kan være problemet med en slik responsgruppe, er at handlingen *å bli leder* kan fremstå som alt for fjern, slik at respondentene ikke klarer å relatere seg til spørsmålene de

blir stilt ovenfor. Derfor er det viktig med en slik responsgruppe at datainnsamlingen foregår på en slik måte at responsgruppen blir testet for alternativer og prioriteringer som de kan relatere til. Det er viktig at innsamlingen på den måten baseres på inntrykk og mindre på faktiske avgjørelser og handlinger. Dette på grunn av at selve handlingen er en prosess som skal foregå over flere tiår fremover i respondentenes liv.

1.6 Oppgavens stuktur

I denne oppgaven vil jeg ha til hensikt å utvide perspektivet på hva som kan være forklaringen på at det fortsatt er svært få kvinnelige ledere i arbeidslivet. Jeg vil i studien gå igjennom relevant teori for å oppnå et slikt bredere perspektiv. Deretter vil introdusere en strukturert teori for med tilhørende hypoteser. Jeg vil gjøre rede for hvilken metode jeg har valgt for å kunne svare best mulig på problemstillingen og vil fokusere på å presentere relevante funn i henhold til problemstillingen og forskningsspørsmålene. Deretter vil jeg avslutte med drøfting av funn før jeg summerer funnene i en konklusjon.

Kapittel 2: Teori	Kartlegging av relevant informasjon for å få en bredere forståelse for dagens arbeidssituasjon og hvordan avgjørelser gjennomføres
Kapittel 3: Hypotese	Presentasjon av grunnstruktur til antakelser og formulering av tilhørende hypoteser
Kapittel 4: Metode	Spesifisering av metoder og prosedyrer gjennomført i henhold til forskningsdesign
Kapittel 5: Resultat	Presentasjon av resultater som fremkommer av datamaterialet
Kapittel 6: Drøfting	Drøftning av mulige funn som er basert på resultatet fra datamaterialet
Kapittel 7: Konklusjon	Etablerer konklusjon basert på drøftning og diskuterer potensielle forskningsområder i tilknytning til resultatet

Figur 2 Oversikt over struktur

2. Teori

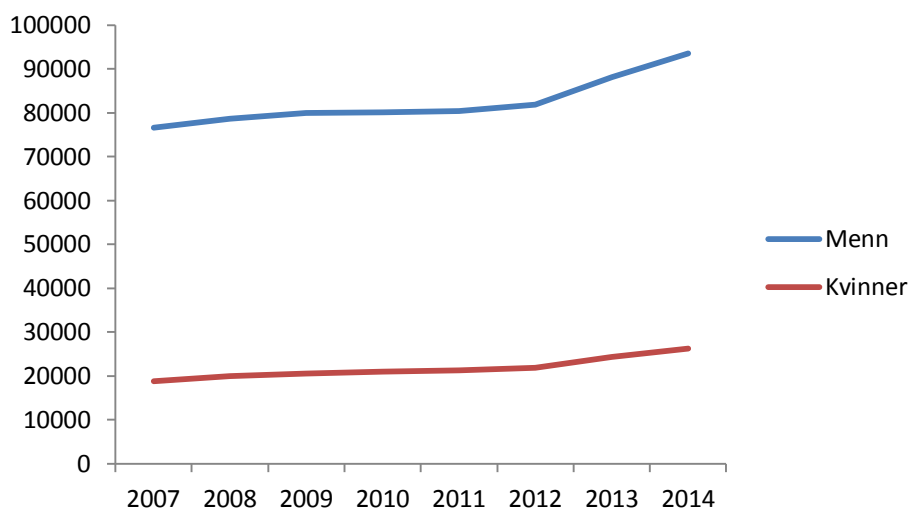
I dette kapittelet tar jeg for meg relevant overordnet teori/litteratur basert på problemstillingen i denne studien. Dette vil bli knyttet opp mot de relevante aspektene; *arbeidsmarkedet, beslutninger og påvirkninger*. Jeg vil kartlegge noen relevante områder i henhold til forskningsspørsmålene og vil på grunnlag av det danne et sett av hypoteser i neste kapittel.

2.1 Arbeidsmarkedet

Jeg vil i dette avsnittet ta for meg relevant teori og statistikk relatert til dagens situasjon i arbeidsliv og utdanning, med særlig vekt på statistikk som viser ulikhetet mellom kjønn.

2.1.1 Kvinner i lederstillinger

Etter andre verdenskrig har kvinner gjort sitt inntog i arbeidslivet i den vestlige delen av verden og gradvis har det blitt vanligere for kvinner å inneha viktige roller i arbeidslivet. I USA innehar kvinner i dag rundt 50 % av lederstillingene på mellomledernivå (Alvesson & Billing , 2009). Men selv om flere kvinner blir ledere, er det svært få kvinner som innehar en topplederstilling. Av selskapene registrert på Fortune 500-listen, er det bare 2 % som har en toppleder som er kvinne (International Labor Office , 2004). Det samme forholdet er også gjeldene i Norge. Kun 5 av 193 selskaper registrert på Oslo Børs ledes av kvinner, hvor to av dem ledes av den samme kvinnen (E24, 2014). De seks norske selskapene er også sett på som relativt små på Oslo Børs, ettersom selskapene stod for kun 0,8 % av omsetningen til de børsnoterte selskapene. Tilstanden med svært få kvinnelige toppledere i det private næringsliv ser også ut til å vedvare. Mens det i 2009 var 4,2 % av selskapene notert på Oslo Børs som hadde kvinnelige administrerende direktører, er det i 2014 bare 3,1 % av selskapene som ledes av kvinner (E24, 2014). En ser også at dette er en vedvarende trend som er gjeldene summert sett for registrerte norske aksjeselskap i Norge. Antall kvinnelige daglig ledere har forholdt seg stabilt på 20 % over de siste årene (Statistisk Sentralbyrå , 2014).

Figur 3 Antall daglige ledere i norske aksjeselskap

2.1.2 Norske kvinner i arbeidslivet

Norge er et av de landene i verden med høyest andel yrkesaktive kvinner med en kvinnedeltagelse på 70,7 %. Tilsvarende for menn er 77,1 % yrkesdeltagelse (Bakken, 2009). Til tross for den høye yrkesdeltagelsen, har Norge et svært kjønnsdelt arbeidsmarked. I følge OECD er Norge et av de landene i verden med høyest kjønnsdeling i arbeidsmarkedet (Bakken, 2009). Det store skillet mellom kvinner og menn i det norske arbeidsmarkedet skyldes at kvinner og menn stort sett velger å jobbe i ulike næringer.

Kvinner dominerer bransjer som helse- og sosialtjenester med 82 % av arbeidskraften og undervisning med 64 %. Mens mannsdominansen er å finne i bygg- og anleggsvirksomheten med 92 % av alle ansatte, kraft og vannforsyning med 78 % og olje- og gassbransjen med 76 % av arbeidsstokken (Bakken, 2009). Forskjellen mellom kjønn i forhold til heltid- og deltidsarbeid er også store. I 2008 jobbet 44 % kvinner deltid, en andel som har stort sett holdt seg stabil siden begynnelsen av 90 tallet. Mens det var bare 13 % av yrkesaktive menn som jobbet deltid i 2008 (Bakken, 2009).

De store ulikhetene mellom yrkesaktive kvinner og menn kan også gjenspeiles i hvilken arbeidssektor kvinner og menn arbeider i, og i lønn. 48 % av yrkesaktive kvinner i Norge i dag jobber i offentlige sektor. Tilsvarende for menn er 19 % (Statistisk Sentralbyrå, 2010). Grunnen til at flere kvinner enn menn arbeider i offentlig sektor er et resultat av at kvinner og menn i stor grad velger ulik utdanning, og arbeidsområde. Lønnsforskjellen varierer

mellom offentlig og privat sektor. Mens en gjennomsnittlig månedslønn i offentlig sektor var på 39 900 kr i 2013, var den i privat sektor på 41 400 kr (Statistisk Sentralbyrå, 2008). Men lønnsforskjellen kan ikke bare tilskrives at flere kvinner jobber i offentlige sektor. Lønnsgapet mellom kvinner og menn viser seg å være størst i den private sektoren. Spesielt gjelder dette finansnæringen hvor kvinner tjente 65 % av menns lønn i 2008 (Statistisk Sentralbyrå, 2014). Dette betyr at det ikke bare er arbeid i offentlige eller privat sektor, og valg av yrke som er med på å skape de store lønnsforskjellene mellom kvinner og menn, men at det også er andre faktorer som spiller inn.

2.1.3 Kompetanse

Norge har utviklet seg til å bli et samfunn der arbeidslivet krever høy kompetanse hos sine ansatte. Over 90 % av alle nordmenn mellom 16 og 18 år, går i dag på en videregående skole (Statistisk Sentralbyrå, 2010). Det er jenter som i størst grad lykkes med den videregående opplæringen. 75 % av alle jenter på videregående skole fullfører i løpet av fem år, mens 62 % av guttene som gjør det samme (Statistisk Sentralbyrå, 2010). Jenter er i dag i flertall, 57%, ved linjen som gir studiespesialisering for høyere utdanning etter videregående skole. Men forskjellen mellom hva jenter og gutter velger når det gjelder yrkesretning i dag, er i større grad preget av kjønnsmessige forskjeller og tradisjonell historikk. Som tidligere nevnt, velger jenter i langt større grad enn gutter helserelevante yrkesutdanninger, mens gutter oftere velger bygg- og elektroutdanninger (Bakken, 2009). Forskjellen i yrkesvalg som jenter og gutter tar i 15-16års alderen er store. Men dette gjelder ikke bare yrkesutdanning. Selv om det i dag er flest jenter som velger studiespesialisering og ønsker å ta en høyere utdanning, fortsetter jenter og gutter med å ta tradisjonelle og kjønnsstypiske valg når de velger videre studier.

I 2006 hadde 48 % av alle kvinner mellom 26 og 35 år høyere utdanning, mens blant menn var det 34 % i samme aldersområde som hadde mer utdanning enn videregående skole (Bakken, 2009). 10 % av disse kvinnene hadde høyere utdanning *over* fire år, mens blant menn var det 11 % som tok en høyere utdanning på mer enn fire år (Bakken, 2009). Det er dermed en større grad av menn som oppnår en mastergrad dersom de først tar en høyere utdanning, enn det kvinner gjør.

Ser vi på valg av studiefag er det også stor forskjell mellom kvinner og menn. Mens kvinner som studerer over fem år i størst grad velger å studere samfunnsfag, språk, litteratur og jus,

velger menn som studerer like lenge i størst grad siviløkonomstudiet, ingeniørfag og jus (Bakken, 2009). Forskjellene mellom kjønnene er enda tydeligere når det gjelder høyskoleutdanning under fem år hvor kvinner i størst grad velger sykepleie, mens menn i størst grad velger økonomiske og administrative fag (Bakken, 2009).

2.1.4 Karriereutvikling

Forskjellen mellom yrkesaktive kvinner og menns inntekt varierer med deres alder. Kvinner i 20-årene tjener i gjennomsnitt rundt 92 % av hva en mann på samme alder tjener. I 40-årene begynner kvinners inntekt å flate ut, mens mannens lønnsøkning fortsetter til de har passert 50. Når kvinnen derfor er i 50-årene, tjener hun bare 80 % av mannens lønn (Statistisk Sentralbyrå, 2014). Ettersom alderen øker på de yrkesaktive, blir forskjellene mellom kvinne og mann større.

I følge Alvesson & Billing (2009) viser studier at kvinner har lettere for å bli påvirket til å søke en intern lederstilling i selskapet på grunnlag av tilfeldigheter og motivasjon fra andre enn at de selv søker bevisst etter lederstillinger. Det er spesielt i tilfeller hvor kvinner har nær tilgang til en mentor eller leder som blir sett på som en rollemodell, at kvinner i større grad søker seg mot lederstillinger. Menn er i større grad bevisst sin egen utvikling og planlegger i større grad hvordan de skal avansere. Menn har i større grad en sterkere karriereorientering allerede før de har gått inn i en organisasjon eller en spesifikk stilling. En ser ut fra studiene til Alvesson & Billing (2009) at menn har en større bevisstgjøring om sine ønsker om å nå lenger og søke mot lederjobbene.

Studier av Ryan & Haslam (2007) viser også at menn i større grad enn kvinner ender opp i lederroller som er sett på som mer krevende og mer «populære» enn lederroller kvinner ender opp i på et mellomledernivå. Kvinner ender vanligvis opp i ledertyper som har mindre ansvar og autoritet og roller som er sett på som mindre populære. Dette kan føre til at kvinner begrenser sine muligheter for å kunne avansere til høyere lederstillinger ettersom det er vanskeligere å vise til resultater og å kunne markedsføre resultatene (Ryan & Haslam, 2007).

2.1.5 Dagens unge ledere

En undersøkelse ble våren 2014 gjennomført på kandidater til *Årets Unge Ledere* utført av Assessit (Afenposten, 2014). Kartleggingen hadde som mål å finne ut hvilke faktorer de

unge lederne mente var relevante for at de hadde blitt ledere. Undersøkelsen bestod av 188 respondenter under 40 år og som var leder for mer enn fem personer. Undersøkelsen viser at 59,9 % av de kvinnelige lederne mener at deres kvaliteter som har gjort dem til ledere er basert på erfaringer over tidens løp. I tillegg trekker de kvinnelige lederne fram at evalueringer og tilbakemeldinger fra blant annet medarbeidere var avgjørende for at de ble formet til å bli ledere. De mannlige ledene vektlegger derimot at de ble ledere basert på oppveksten; det vil si miljø, opplevelser og oppdragelse, med en forklaringsgrad på 60,5 %. I tillegg fremhever de mannlige kandidatene at deres egne verdier var utgangspunktet som formet dem til å bli ledere (Afenposten, 2014).

Ut fra det overstående kan det hevdes at dagens unge kvinnelige ledere baserer valget om å bli ledere mest på erfaringer og tilbakemeldinger, mens dagens unge mannlige ledere baserer sine valg om å bli ledere, på oppvekst og egne verdier.

2.2 Beslutningstaking

Når en har sett på ulike hindringer som kan være knyttet til at kvinner blir toppledere, blir ofte begrepet «glasstak» brukt. Glasstaket er et begrep som blir brukt om «en usynlig barriere som hindrer avansement i en organisasjon for en gruppe i minoritet» (Kaufmann & Kaufmann, 2003). Glasstaket har ofte blitt brukt for ekstern problematikk rundt kvinnen som ønsker å avansere, for eksempel med at hun blir diskriminert fordi hun er i minoritet. Men problematikken ved «glasstak» kan også være en intern problematikk hvor usynlige barrierer i relasjon til hvordan personlige valg kan være med på å påvirke om en danner hindre for seg selv.

2.2.1 Evnen til å ta gode beslutninger

God beslutningstaking er noe av det som avgjør hvem en er som person og hvilke muligheter livet kan by på i fremtiden. Å gjøre gode beslutninger er en ferdighet som er avgjørende for mange aspekter i livet. Det er en ferdighet, i likhet med andre ferdigheter, som kan bli forbedret gjennom erfaring, kunnskap, og kjennskap til relevante aspekter ved valget (Hastie & Dawes, 2010). Frederick Bartlett mente at det å forta en bevisst tenkning overfor et valg, er ferdigheten til «å fylle tomrommene i beviset» (Bartlett, 1958). Det er sjelden at en har tilgang til all informasjon angående et valg og de potensielle faktorene knyttet til å

gjennomføre handlingen ved et valg. Derfor blir det ofte avgjørende hva en fyller tomrommet med.

Mangel på informasjon blir ofte erstattet med rasjonalitet, hvor en vurderer etter forventet nytte. Flere faktorer har avgjørende betydning når en skal foreta valg. Vaner, konformitet og religiøse eller kulturelle normer er faktorer som kan spille inn på valgene en tar (Hastie & Dawes, 2010). Von Neumann og Morgenstern mente at vi foretar valg basert på å maksimere forventet nytte av valget, hvor nytte er vurdert ut i fra den enkeltes personlige preferanser, verdier og situasjon (Von Neumann & Morgenstern, 1947). Dette fører til at det kan være andre eksterne faktorer enn de rasjonelle som er med på å prege våre valg og hvordan vi tenker rundt ulike valg som resulterer i ønskede handlinger.

Egon Brunswik mente at vi som mennesker foretar vurderinger igjennom en linse, ettersom vi ikke kan få direkte kontakt med objekter og hendelser utenfor våre sansorganer. På den måten blir den eksterne verden sett igjennom en linse av interne tolkninger basert på de faktorer en ser på som relevante (Stewart & Hammond, 2001). På den måten blir det å velge å bli leder til bevisste handlinger basert på hvilke eksterne faktorer som en fanger opp som relevante.

2.2.2 Ungdom og avgjørelser

Selv om ungdom er i en aldersgruppe hvor de ikke er helt utviklet, er det påvist at ungdom kan gjennomføre svært krevende valg dersom de har tilgang til god informasjon. Weithorn & Campbell (1982) gjennomførte en kartlegging hvor de testet ungdom som var 9, 14, 18 og 21 år gamle for å se hvilke avgjørelser de tok i forbindelse med helserelaterte behandlinger. Resultatene viste at respondentene som var i aldersgruppen 14 år kunne gjennomføre de samme resonnementene og valgene som de eldre respondentene. Det samme gjaldt for respondentene på 9 år som også kunne gi gode resonnementer i testsituasjonen (Weithorn & Campbell, 1982). Undersøkelsen viste at ungdom er svært kapable til å gjennomføre valg forutsatt at tilgangen til god informasjon er tilstede.

Forholdet, tilgang til informasjon, er trolig det som avgjør og forklarer hvorfor ungdom foretar andre valg enn voksne. Ungdom har rett og slett mindre livserfaring og kunnskap. En studie om ungdom og valg ble gjennomført av Rogel et.al. (1980). Undersøkelsen omhandler jenter mellom 12 og 19 år og valg av prevensjon. Resultatet viste at jentene resonerte på et høy nivå, men ettersom de ikke hadde tilgang til all informasjon, var det

faktorer ved forholdet til prevensjon som ikke ble tatt med i deres vurdering (Rogel, 1980). På grunn av begrenset tilgang til eksempler igjennom erfaring ble den informasjonen som ungdommene hadde tilgang til mindre objektiv. Informasjonen de derimot hadde tilgang til ble tillagt stor betydning. Reyna, Woodruff & Brainerd (1987) fant i en undersøkelse at unge ble i større grad preget og imponert av enkelthendelser enn voksne når de skulle vurdere sannsynlighet. Undersøkelsen viste at det er mest sannsynlig at slike hendelser blir vektlagt når de unge skal foreta valg. (Reyna, Woodruff & Brainerd, 1987). Ungdom vil dermed, på grunn av mindre livserfaring og i større grad preget av enkelthendelser, ende med å ta avgjørelser som ikke er på samme nivå som voksne, selv om ungdoms evne til å tenke logisk er tilstrekkelig utviklet.

2.3 Påvirkning

2.3.1 Første forankring

I valgsituasjoner er det vanskelig å ha fullstendig kontroll over de ulike relevante faktorene som kan spille inn. Utgangspunkt for hvordan en vurderer slike situasjoner er ofte en påvirkning som en person utsettes for tidlig i valgfase (Epley, Keysar, Van Boven, & Gilovich, 2004). Den første faktoren som et menneske ser på som vesentlig kan på den måten påvirke hvordan en vurderer de påfølgende faktorene. En vil gjennom en vurdering av handling kunne tilpasse sin første holdning til en faktor. Men en vil alltid måle de andre faktorene opp mot hovedfaktoren som et «ankringspunkt». Dette gjør at den første faktoren som oppfattes som relevant vil bli brukt som en målestokk for de andre vurderingene og vil med det påvirke resultatet. Det kan også føre til at en ikke søker etter nye og avgjørende faktorer som ikke samstemmer med «ankrings-faktoren» (Hastie & Dawes, 2010). Den første informasjonen kan på den måten være avgjørende for hvilket valg en ender opp med å ta. Dette gjør at de første erfaringene en gjør seg i livet kan legge grunnlaget for hvordan en vurderer de påfølgende faktorene når valg skal gjøres.

Hvilket ankringspunkt en faktor får i en valgavgjørelse er ofte knyttet til nylige erfaringer eller dagens verdier og holdninger (Cyert & March, 1963). Dette fører til at en person som har opplevd motgang eller problemer i karrieren, i større grad vil vurdere sannsynligheten for

suksess som lavere. Mens en person som nylig har hatt suksess, vil i større grad gjøre valg basert på at en vil gjøre suksess igjen (Cyert & March, 1963).

2.3.2 Bedømmelser

Hvordan den psykologiske prosessen tolker eksterne faktorer i en valgsituasjon, kan i noen tilfeller avvike med hva som faktisk er sannsynlig i forhold til situasjonen. Fordi mennesker står ovenfor så mange valgsituasjoner daglig, har hjernen en tilbøyelighet til å lage rasjonelle snarveier for å spare energi. Dette kalles for *heuristikker*. Heuristikker er kognitive verktøy som hjernen har bygget opp for å ta avgjørelser gjennom erfaring, instruksjoner og utdanning, men også igjennom kultur og miljø (Tversky & Kahneman, Judgment under uncertainty: Heuristics and biases, 1974). Denne mekanismen kan brukes i situasjoner hvor man ikke har tilstrekkelig med informasjon direkte relatert til valgsituasjonen, ved at man bruker informasjon fra kunnskap en har bygget seg opp tidligere. En forsøker i situasjoner hvor informasjonen er begrenset å se sammenhenger til andre situasjoner som en har kjennskap til. De sammenhengene som preger hukommelsen har lettere for å være grunnlaget for hvilket valg en skal ta i en gitt situasjon. Kultur og miljø er relevante eksempler som kan være med på å prege grunnlaget for valgsituasjoner. Dette kan være knyttet til ulike farer eller det å forsvare kulturelle ideologier (Tversky & Kahneman, Judgment under uncertainty: Heuristics and biases, 1974).

Ettersom det som er lett tilgjengelig i hukommelsen av erfaringer har lett for å bli brukt i en vurderingssituasjon, er det også slik at det som er lett å forestille seg også har lettere for å bli brukt som grunnlag i en valgsituasjon (Tversky & Kahneman, Judgment under uncertainty: Heuristics and biases, 1974). Dette betyr at en trenger ikke nødvendigvis å ha tilgang på erfaring, men tilgang på situasjoner som likner eller situasjoner som er innenfor de kulturelle rammene personen er påvirket av. Resultatet er at andres valg som en er eksponert for kan være med på å prege egne valg.

En undersøkelse som viste hvor avgjørende det kan være for kvinner å ha tilgang til eksempler en kan identifisere seg med, ble gjennomført blant studenter ved videregående skoler i Canada. Jentene ble i undersøkelsen eksponert for suksessrike kvinnelige rollemodeller i arbeidslivet (Lockwood, 2005). Studien viste at jentene som hadde blitt eksponert for de kvinnelige rollemodellene hadde større sannsynlighet for å gjøre karriere. Det at rollemodellene var kvinner var avgjørende for om jentene opplevde en sterk

identifisering med rollemodellene. At rollemodellene var av samme kjønn, var i langt større grad viktigere for jenter enn for gutter. Studien påpekte at denne forskjellen trolig var basert på at jenter trengte tilgang på flere påvirkningsfaktorer når det gjaldt karrierevalg. Gutter oppnådde ønske om å gjøre karriere med færre fellesnevner enn jenter, trolig fordi tilgangen på eksempler på menn med suksess i arbeidslivet var lettere tilgjengelig for gutter (Lockwood, 2005).

2.3.3 Stereotypi

En annen heuristikk som mennesker bruker i en valgsituasjon, er å *kategorisere* situasjoner. Menneskers hukommelse fungerer ofte på en slik måte at en ønsker å klassifisere hendelser, objekter og personer i ulike kategorier (Tversky & Kahneman, Extensional versus intuitive reasoning: The conjunction fallacy in probability judgment, 1983). Når mennesker klassifiserer i hukommelsen, mister en oversikt over viktige statistiske og logiske strukturer i forhold til vurderingssituasjonen, og på den måten ignorerer relevant informasjon. I denne situasjonen søker en bare etter likhetene, og har ikke den samme driften til å søke etter forskjellene. Dette får hukommelsen til å skape *stereotyper* i sosiale kategorier. Hvis en klassifiserer en person inn i en negativt ladet kategori, er det større sannsynlighet for å reagere negativt ovenfor personen generelt. Jo mer vi ser mønstre som tilsvarende en gitt kategori, desto mer vil minnet ønske å sette den i den trolig passende kategorien, selv om det ikke nødvendigvis er den mest sannsynlige kategorien å bli plassert i (Tversky & Kahneman, Extensional versus intuitive reasoning: The conjunction fallacy in probability judgment, 1983).

En undersøkelse av effekten av stereotypi ble gjennomført i forbindelse med forventninger til prestasjon i matematikk for jenter. Studien tok for seg mødres forventninger til sine døtre når det gjaldt å prestere i matematikk (Tomasetto, Alparone & Cadinu, 2011). Døtrene i undersøkelsen var i dette tilfellet mellom 5 og 7 år gamle, og de hadde fått vite hvordan de presterte i faget. I undersøkelsen ble det kartlagt i hvilken grad mødrene påpekte stereotypiske forskjeller når det gjaldt kjønn og matte, ovenfor sine døtre. Resultatene viste at døtre som hadde blitt utsatt for stereotypiske påvirkning i forbindelse med matematikk, hadde en økt sannsynlighet for å prestere på en slik måte de stereotypiske forskjellene tilsa. Ettersom det er en stereotypi at gutter foretrekker og prester bedre i matematikk, førte det til at jentene som hadde blitt utsatt for en eksponering ovenfor denne stereotypien, hadde en større sannsynlighet for å prestere dårligere i dette faget (Tomasetto, Alparone & Cadinu,

2011). På den måten førte en negativ stereotypipåvirkning fra mødrene i forhold til jenter og matematikk, til at døtrene presterte ut fra det stereotypiske idealet. Av undersøkelsen kan vi se at vurderinger basert på en stereotypi, begrenser de reelle handlings- og valgmulighetene.

Ved å tilegne personer egenskaper som de har eller ikke har, oppnår en i større grad en vurdering som kan være ukorrekt. Stereotypi handler ikke bare om å klassifisere andre personer, men det handler også om at en kan stå i en situasjon hvor en klassifiserer seg selv innenfor en stereotypi. Dette kan føre til at en ser et gitt sett av muligheter for egne valg som passer den stereotypen, eller kategorien en selv identifiserer seg med, og ikke ser valgmulighetene som ikke er passende.

2.3.4 Medias kultivering

Gerbner foretok en undersøkelse på 60-tallet om medias makt som førte til en teori om medias «kultivering». Denne teorien ble utviklet for å forstå konsekvenser med å vokse opp tett på media (Blyant & Oliver , 2009). Undersøkelsen gikk ut på om det var forskjeller mellom barn som så mye på fjernsyn og barn som ikke var eksponert over det i like stor grad. Resultatet var at barn som hadde sett mye på fjernsyn i oppveksten var mer preget av de verdiene media sendte. Barn som var preget av medias «kultivering», så i større grad den ekte verden de levde i, igjennom en form for linse som fjernsynet hadde gitt dem. Dette omfattet forestillinger, verdier, portretter og ideologier (Blyant & Oliver , 2009). Selv på metaanalyser som er gjort med ulike variabler og populasjoner, har resultatene fortsatt å være konsistente (Blyant & Oliver , 2009).

Selv om endingene har vært store innen media siden 60-tallet, opplever barn som vokser opp i dag trolig i større grad i å bli eksponert og «kultivert» ovenfor media. Denne kultiveringen kan i dag prege en persons egen identifisering. Et eksempel på dette var en studie gjort av Harrison (2003) hvor en så på sammenhengene mellom eksponering av media og kvinnelig kroppsideal (Blyant & Oliver , 2009). Studien viste at de som hadde i større grad vært eksponert ovenfor media, hadde i større grad et kroppsideal med smalere midje, smalere hofter og medium størrelse bryst. En så også igjennom studien at respondenter som hadde vært utsatt for påvirkninger fra media, hadde i større grad aksept for plastisk operasjoner, som leppeoperasjoner og brystoperasjoner (Blyant & Oliver , 2009).

Med utsettelse for media-inntrykk formes det idealer hos mottagerne. Idealene som skapes gjennom media fører til en tilrettelegning for stereotypi. En undersøkelse av Stice (1994) ble

gjennomført på unge kvinner når det gjaldt eksponering for media og kroppsideal. Fra denne undersøkelsen så man at kjønnene i større grad ble sett på som stereotype når man ble eksponert for media. Det viste seg at den oppfattet idealene til kvinner til å være mer feminine og idealene til menn til å være mer maskuline (Stice, Schupak-Neuberg, Shaw & Stein, 1994). På den måten ble forskjellen mellom forventningene til de ulike kjønnene fremhevet.

På hvilket grunnlag avgjørelser blitt tatt og hvilke faktorer som er med på å spille inn på selve avgjørelsen kan i mange tilfeller være det avgjørende punktet for hvilken situasjon en ender opp med i livet. I denne undersøkelsen ønsker jeg å ta for meg tre hovedtyper av påvirkninger som kan være med på å påvirke hvilken intensjon en har for å bli leder i fremtiden. De tre hovedtypene av påvirkninger vil være grunnlaget for de definerte hypotesene i spørreundersøkelsen.

3. Hypotese

For å kunne kartlegge hva et valg til om å bli leder baseres på, vil jeg i dette kapittelet danne syv hypoteser knyttet til undersøkelsen. Kartleggingen av valget om å bli leder vil bli gjennomført ved hjelp av en teoretisk struktur som er påvist til å kunne bekrefte hva sannsynligheten er for å gjennomføre en handling basert på spesifikke uavhengige variabler. Strukturen er basert «The Theory of Planned Behavior» av Icek Ajzen, i dette tilfellet oversatt til «Teorien om planlagt handling». Jeg vil først ta først belyse om teoriens struktur deretter vil jeg ta for meg hver variabel i strukturen i relasjon til forskningsspørsmålene og danne hypoteser i relasjon til variablene. De fire variablene som i dette tilfellet blir kartlagt er *intensjon, holdninger, sosiale normer og kontroll*.

3.1 Teorien om planlagt handling

Teorien om planlagt handling utviklet av Icek Ajzen, kartlegger sannsynligheten for at en spesifikk handling faktisk kommer til å bli gjennomført. Ajzen mente at sannsynligheten for at en handling ble gjennomført ble påvirket av en avhengig variabel som igjen påvirkes av tre uavhengige variabler (Ajzen, 1991).

Den avhengige variabelen til handling, mener Ajzen er *intensjon*. Ajzen mente at det kunne knyttes en direkte relasjon mellom hvilken intensjon en person har om en spesifikk handling og om handlingen faktisk blir gjennomført. Antagelsen er dannet på grunnlag av «The Theory of Reasoned Action», som konkluderer med at intensjon er den beste måten å predikere om en handling faktisk kommer til å forekomme. Intensjon blir basert på tre uavhengige variabler. *a) Holdningen til handling, b) den subjektive normen og c) opplevelse av kontroll* til å kunne gjennomføre handlingen (Ajzen, 1991).

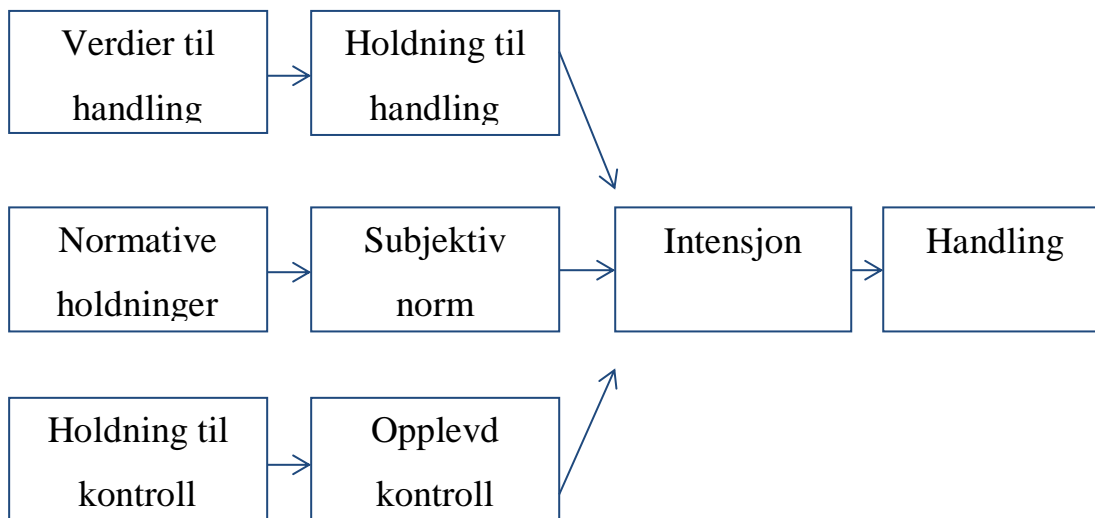
Holdning til handling tar for seg i hvilken grad holdningen til personen er positivt eller negativ ladet når det gjelder den spesifikke handlingen. Hvilken holdning personen har ovenfor handlingen, er knyttet opp til troen på handlingen. Styrken på troen til atferd er basert på evalueringen en foretar seg på utfallet for handlingen og på hvilken grad man vektlegger dette utfallet (Ajzen, 1991). Vurderingen til utfallet blir evaluert ut i fra personens subjektive oppfatning for om handlingen faktisk vil gi det ønskede utfallet. Et eksempel på dette kan være at det å gjøre lekser vil resultere til en jobb med høy inntekt i fremtiden.

Hvilken tro, eller holdning en har til handlingen baseres på relativt få faktorer som er tilgjengelig i det gitte punktet hvor en gjør seg opp en holdning. Dette sammen med den subjektive oppfatningen som personen har ovenfor handlingen, er det som resulterer til hvilken holdning personen har ovenfor handlingen (Ajzen, 1991).

Den andre uavhengige variabelen som spiller inn på intensjonen for å gjennomføre en handling, er subjektiv norm. Den subjektive normen er basert på de sosiale normene og om samfunnet vektlegger handlingen som positiv eller negativ å gjennomføre for den spesifikke respondenten (Ajzen, 1991). Den subjektive normen blir satt på grunnlag av et sett med normative verdier som blir sett på som relevante ut i fra den gitte handlingen. Altså hvilke normative verdier som preger beslutningstaker, er med på å påvirke sannsynligheten for intensjonen. I tillegg vektlegges dette opp mot beslutningstakers ønske til å oppfylle de forventningene som blir satt med de subjektive normene. Dette betyr at hvis de sosiale normene som er tilknyttet til handlingen er positive og beslutningstaker ønsker å følge de positive normene som miljøet har satt, vil personen i større grad ha intensjon om å gjennomføre handlingen, som igjen vil gi en økt sannsynlighet at handlingen faktisk blir gjennomført (Ajzen, 1991). Et eksempel på dette er foreldrenes forventninger til at deres barn gjør lekser og at barnet ønsker å leve opp til sine foreldres forventninger. Hvis dette er tilfellet, vil det være større sannsynlighet for at barnet har en intensjon om å gjøre lekser.

Den tredje og siste uavhengige variabelen som påvirker den avhengige variabelen intensjon er opplevelse av kontroll. Denne variabelen tar for seg hvilken tro beslutningstaker har på at den klarer å gjennomføre handlingen (Ajzen, 1991). Om en beslutningstaker har tiltro til å kunne gjennomføre handlingen, blir basert på hvilke faktorer en som beslutningstaker har tilgjengelig for å kunne lette eller vanskeliggjøre å gjennomføre handlingen. Den oppfattede gjennomføringsevnen av handlingen er knyttet til troen på at en har kontrollvariablene som er avgjørende for å kunne gjennomføre handlingen og vektleggingen av hvor avgjørende de kontrollvariablene er for å kunne gjennomføre atferden. Et eksempel på dette ved handlingen å gjøre lekser hvor opplevd kontroll over at man er kapabel til å finne et svar på leksene igjennom en fagbok. Ved å ha tilgang til en fagbok, vil dermed intensjonen til å gjøre lekser øke. Grad av opplevd kontroll vil være knyttet til det faktum at noen handlinger kan være vanskeligere å gjennomføre enn andre. Vanskelige handlinger å gjennomføre får dermed en økt sannsynlighet for at respondenten ikke opplever kontroll til å gjennomføre handlingen, som igjen vil føre til at det er lavere sannsynlighet for at respondenten faktisk gjennomfører handlingen (Ajzen, 1991). Den faktiske kontrollen over en handling er på den måten med på

å påvirke den opplevde kontrollen av en handling. I tillegg, mente Azjen at den faktiske kontrollen er med på å påvirke handlingen direkte, ettersom en har større sannsynlighet til å gjennomføre en handling uten å ha en intensjon, hvis en har et godt grunnlag til å kunne utføre den.

Figur 4 Teorien om planlagt handling

De tre uavhengige variablene trenger ikke nødvendigvis kun å påvirke intensjon, de kan også i noen tilfeller være med å påvirke hverandre (Ajzen, 1991). For eksempel kan det forekomme tilfeller hvor ens holdning til handlingen kan være påvirket av de sosiale normene som blir utformet av det sosiale samfunnet.

For å knytte teorien om planlagt handling opp mot problemstillingen, vil jeg derfor fremstille relevant teori opp mot de ulike variablene og med dette danne hypoteser for problemstillingen.

3.2 Intensjon om å bli leder

Intensjon omfatter om en har ønsker å gjennomføre en spesifikk handling og om en planlegger hvordan en skal gjennomføre denne handlingen. Intensjon tar for seg å sette seg et bevisst mål overfor man ønsker å handle i fremtiden.

I dette tilfellet vil jeg anta at det å planlegge for å bli leder i fremtiden, kan forbindes med å planlegge for å gjøre suksess i fremtiden. Orlofsky (1987) kartla i forbindelse av en studie av kvinnelige og mannlige studenter på college, den prefererte identiteten til respondentene. Ut fra resultatene kunne en konkludere at kvinner hadde en større frykt for suksess enn det menn hadde. Spesielt gjaldt dette kvinner som søkte å oppnå identitetsbekreftelser. Undersøkelsen bekreftet at begge kjønn ønsket å oppnå prestasjoner, men at kvinner i langt større grad fryktet det å gjøre suksess. For å kunne oppnå å bli leder, er en i stor grad avhengig av å gjøre suksess for å kunne bli forfremmet (Orlofsky, 1978).

På grunnlag av forskjell i tilnærming av suksess dannes følgende hypotese:

H1: Intensjonen for å bli leder er forskjellig mellom kjønn.

3.3 Holdninger til lederskap

Holdninger til lederskap er i mange tilfeller knyttet til en verdibasert tilnærming til handlingen. Når det gjelder hvilke verdier som er knyttet kan en se til.

Forskning viser at kvinner som ønsker å satse og ha store ambisjoner for arbeidslivet, i større grad er barnløse, skilte eller at de velger å fokusere på karriere svært sent i livet (Kvande & Rasmussen, 1990). Denne situasjonen for kvinnelige toppledere kunne en også se på situasjonen til kvinnelige amerikanske toppledere. Reskin & Padavik (1994) viste i en studie at i de amerikanske selskapene på Fortune 500- listen, var 40 % av de kvinnelige topplederne barnløse, mens det var bare noen få prosent av mennene som var barnløse (Reskin & Padavic , 1994).

Denne situasjonen kan skape et inntrykk for de som vokser opp i dag, at det i større grad vanskelig å kombinere det å være toppleder for en kvinne enn for en mann. Med dette grunnlaget kan en jente som vokser opp i dag i større grad ser på det å bli toppleder som et valg som må prioriteres på grunnlag av et annet valg. Det å prioritere familie, kan i større grad bli sett på som en verdi hvor en ikke i like stor grad plasserer seg selv i sentrum for handlingen. Det å ta ansvar for andre kan i større grad være positivt ladd, ettersom det blir forbundet med omsorg og medmenneskelighet. Dette kan føre til en positiv holdning ovenfor det å bli leder. Mens det å bli toppleder derimot, er forbundet med karriere. Karriere er i større grad et valg en tar for sin egen selvstendighet. Ettersom det også det er påvist at det er

vanskeligere å kombinere familieliv, kan holdningene rundt det å bli leder bli forbundet med verdier som selvopptatthet og egoisme. Det at en står i risiko for at en ikke klarer å etablere en familie hvis man velger å gå for å bli toppleder, kan dermed føre til at man får en holdning til toppledere som er negativ. Ettersom det er kvinner som er mest utsatt for ikke klare å etablere en familie hvis de oppnår å bli toppledere, kan det dermed føre til at holdningen til kvinnelige ledere blir spesielt negativt.

Med dette grunnlagt, danner jeg dermed følgende hypotese:

H2a: Holdninger til det å bli leder er forskjellig mellom kjønn.

Ettersom Azjen (1991) mente at holdninger spiller som en uavhengig variabel inn på intensjon, antar jeg i tillegg følgende hypotese

H2b: Holdninger har en påvirkende kraft på intensjon for å bli leder

3.4 Sosiale normer til lederskap

Sosiale normer er de forventningene samfunnet rundt en setter til forventinger om hva en skal gjøre i relasjon til et valg. Sosiale normer dannes ofte med relasjoner som har en påvirkning på respondentens hverdag. Det er hva respondenten opplever som akseptabelt av samfunnet. Ofte er dette relatert til hvilke valg som er gjennomsnittlig akseptabelt for en respondent som blir kategorisert innenfor et gitt område ut i fra sin situasjon.

Når det gjelder sosiale normer som kan ha oppstått hos respondentene igjennom oppveksten, er et aktuelt tema å se på sosiale normer som kan oppstå i relasjon til foreldre. Når en kvinne bærer frem et barn, har det vært naturlig at kvinnen tar ut langt lenger fødselspermisjon enn mannen tar ut fedrepermisjon. I dag tar kvinnen i snitt ut 44 uker av permisjonen, mens mannen tar ut 10 uker av permisjonen. Den lønnede permisjonen på 47 uker kan deles slik foreldrene ønsker, med den forutsetning at mor får minst 9 uker og far får minst 10 uker (Bringedal & Lappegård, 2012). Flexibiliteten til å kunne velge hvem av partene som er i permisjon, legger til rette for at både mor og far kan dele likt på permisjonen. Men en ser ut i fra tallene at dette ikke er tilfellet. Den sosiale normen gjør at kvinner i større grad har et lenger opphold fra karrieren sin enn hva menn har. Dette kan være en sosial norm som kan føre til at barn som vokser opp i dag ser på kvinnen som den parten som har et større ansvar ovenfor barn. Ettersom den sosiale normen på den måten legger til rette for at kvinner skal

prioritere i større grad bort karrieren, er det trolig større sannsynlighet for at jenter skal oppfatte at den sosiale normen når det gjelder det å være leder som i større grad negativ enn det gutter som vokser opp under de samme normene.

De forskjellige sosiale normene mellom foreldre preger også den videre oppveksten til barn. Alvesson og Billing (2009) viser til at det er mange mødre i dag som er dobbeltarbeidene, hvor de påtar seg hovedrollen i familien. Altså at de har en jobb som gir familien inntekt, samtidig som hun bruker store deler av sin tid på å være mor og husholderske. Kvinner fortsetter å være den ansvarlige for hjemmet og setter med det trolig en sosial norm som kan prege den neste generasjonen som vokser opp i hjemmet. På grunn av at mor tar større ansvar i hjemmet, kan det resultere til en opplevd sosial norm for barnet om at kvinner skal prioritere hjemmet i større grad enn det mannen gjør. Dette ettersom barnet da i større grad er eksponert ovenfor moren i forhold til faren. Dette kan føre til en opplevd sosial norm hvor det å bli leder som kvinne kan fremstå som mer usannsynlig, ettersom den sosiale normen tilsier at kvinnen skal bruke mer tid i hjemmet enn mannen.

Sosiale normer er ikke bare basert på direkte menneskelige relasjoner, men kan også være inntrykk som en får av samfunnet igjennom media. Media kan i mange tilfeller signalisere forventinger til mottagerne på hva som er sett på som forventet og akseptabelt ut i fra hvilken kategorisering de foretar seg av respondenten. Dette kan også påvirke jenter og gutters relasjon til det å ønske å bli leder.

Kuperberg & Stone (2008) tok i en forskning for seg de ledende trykte medier i USA over en periode på 16 år for å analysere hvordan kvinner ble fremstilt i media når det gjaldt familie og karriere. Forskningen viste at det var tre temaer som gikk igjen i dagens mediebilde på kvinner og karriere. De tre kategoriene var 1) Familie først, barn i sentrum 2) Mammaeliten og 3) Å ta valg (Kuperberg & Stone, 2008). Det ble i hovedsak fokusert på kvinne som mor, istedenfor en kone. Og familie istedenfor arbeid. Ektemann var i svært liten grad knyttet til at kvinnen var mor. Det fremsto også ut i fra analysen at media signaliserte at det var kvinnen selv som tar avgjørelsen med å gi opp sin karriere og at det på den måten ikke var knyttet til andre forpliktelser eller forventninger fra andre som var i relasjon med kvinnen. Mediene omtalte også i stor grad begrepet mammaeliten, kvinner med svært høy utdanning og gode stillinger i arbeidslivet, som valgte å bli hjemmeværende. På den måten kunne en konkludere med at de kvinnene som hadde kjennskap til karriere, var med på å nedprioritere karriere. Dette kunne på den måten sende et signal om at de som kjente til det å velge

karriere, oppdaget at dette var noe som det ikke var verd å prioritere. Mediene fremstiller også det med å velge å prioritere familie foran karriere som et valg som kvinner tok helt på egenhånd. I tillegg ble det vinklet som at det valget som kvinnen måtte ta, velge familie over karriere, var et valg som var enkelt å gjennomføre (Kuperberg & Stone, 2008). Selv om disse analysene er gjort på amerikansk media, mener jeg at det er mulig å bruke mye av de samme konklusjonene når det gjelder media i det norske samfunnet. Mye av det medieinnholdet i Norge er underholdning som er produsert er angloamerikansk. På de kommersielle norske tv-kanalene er den amerikanske produksjonen av det som vises i majoritet (Solheim, Syvertsen & Smith-Meyer, 2013).

Ettersom media er påvist at media i stor grad fremmedgjør det at jenter kan bli ledere, er det å anta at media signaliserer en sosial norm hvor det er sett på at kvinnen prioriterer familie over det å bli leder, kan en anta at den sosiale normen fra media ikke fremmer en norm i at jenter burde ønske å bli ledere. Dette gjør at media kan legge mer til rette for at gutter ønsker å bli ledere enn at jenter ønsker å bli ledere.

Med dette grunnlaget danner jeg dermed følgende hypotese:

H3a: Sosiale normer i forhold til det å bli leder, er forskjellig mellom kjønn.

Ettersom Azjen (1971) mente at sosiale normer spiller som en uavhengig variabel inn på intensjon, antar jeg i tillegg følgende hypotese

H3b: Sosiale normer har en påvirkende kraft på intensjon for å bli leder

3.5 Kontroll til lederskap

En opplevelse av kontroll til å gjennomføre en handling, er en subjektiv opplevelse av om en er i stand eller har ressursene til å gjennomføre en planlagt handling. Dette gjør at det er to aspekter som hovedsakelig spiller inn når det gjelder en opplevelse av kontroll. Det er at en opplever at en har relevant kompetanse til å gjennomføre handlingen og hvor vanskelig det er å gjennomføre handlingen.

Ettersom opplevelse av kontroll til å gjennomføre en planlagt handling er en subjektiv vurdering, betyr det at hvordan respondenten evaluerer seg selv er avgjørende i hvilken grad kontroll oppleves overfor den planlagte handlingen. Dette fører til at den subjektive

opplevelsen av kontroll hos en person er avgjørende i dette tilfellet. For å kunne kartlegge den subjektive oppfatningen av kontroll, kan en evaluere graden av selvtillit hos ulike respondenter. Raymore, Godbey & Crawford (1994) kartla i en forbindelse med en undersøkelse selvtilliten til hos ungdom ved tre amerikanske videregående skoler. Undersøkelsen kartla oppfatningene til respondentene i forbindelse med oppstart i en ny fritidsaktivitet. Undersøkelsen konkluderte med at jenter oppnådde en signifikant lavere opplevd selvtillit i forhold til gutter i forbindelse med å starte på en ny fritidsaktivitet (Raymore, Godbey & Crawford, 1994). Med dette kan anta at jenter i mindre grad opplever en grad av kontroll når de begir seg inn på områder de ikke har noen tidligere erfaring i fra. At dette er en trend som er gjeldene kunne også se i en global analyse av Kling, Hyde, Showers & Bruswell (1999) gjennomført på 97 121 respondenter. Analysen viste en signifikant forskjell mellom selvtillit til kvinner og menn. En så at den største effekten kunne en registrere i sen ungdom (Kling, Hyde, Showers & Buswell , 1999).

På bakgrunn av de oppgitte resonnementene, dannes følgende hypotese:

H4a: Opplevelse av kontroll til det å bli leder, er forskjellig mellom kjønn.

Etttersom Azjen (1971) mente at opplevelse av kontroll spiller som en uavhengig variabel inn på intensjon, antar vi også følgende hypotese.

H4b: Opplevelsen av kontroll har en påvirkende kraft på intensjon for å bli leder

4. Metode

Undersøkelsens metode avgjør hvordan en skal behandle empirisk data. Valg av metode omfatter hvordan en skal samle, analysere og tolke dataen som blir hentet inn (Saunders, Lewis & Thornhill , 2009). I denne delen oppgaven redegjøres det for hvordan data innhentes, hvilke steg som er gjennomgått, og hvor godt dataene vil ha mulighet til å kunne svare på problemstillingen. Det vil bli fokusert på de mest relevante aspektene ved innsamlingen av dataene.

4.1 Forskningsfilosofi

I hvert steg en gjør ved forskning foretar en vurderinger ut fra antagelser. Antagelsene vil være preget av den bakgrunnen forskeren har, hvordan en oppfatter samfunnet, temaet i problemstillingen, hvilken metode en velger å bruke, og hva en vektlegger i funnene (Crotty, 1998). Johnson & Clark (2006) mente at en burde være klar over den filosofiske tilnærmingen en har til problemstillingen, ettersom den ikke bare kan prege hva forskeren gjør under forskningen, men også hvordan det som det blir forsket på tolkes. Hvilken forskningsfilosofi en burde ha, avhenger av den problemstillingen en ønsker å svare på (Johnson & Clark, 2006).

Ettersom jeg ønsket at resultatene skulle være generaliserbare, valgte jeg å gjennomføre en positivistisk tilnærming i valg av forskningsfilosofi. Med en positivistisk tilnærming til forskningen vil dataen bli samlet om en observert realitet. Man vil søke etter forskjeller eller sammenhenger i dataen som kan skape muligheter for regler for generalisering (Gill & Johnson , 2010). Med en positivistisk filosofi, har man en tilnærming hvor hypotesene bygges på grunnlag av etablert teori og fakta. Det er også slik med denne filosofiske tilnærmingen at forskeren i så liten grad som mulig skal kytte personlige verdier og tolkninger til forskningen. For å gjennomføre dette, er det viktig at forskningen i stor grad har en strukturert forskningsmetode (Gill & Johnson , 2010). Det er dessuten viktig at en har en viss avstand til respondentene slik at personlige tilknytninger ikke preger evalueringen.

Dette filosofiske grunnlaget er et godt fundament for å holde de forskningsetiske standardene gode. Det er i en undersøkelse avgjørende at forskeren ikke påvirker respondentenes oppfatninger for å unngå at det legges føringer for resultatet. Ettersom denne undersøkelsen

omfatter innhentinger av subjektive oppfatninger, er det viktig å være klar over hvor ens egne handlinger og oppfatninger kan komme til å påvirke andres. Dette betyr at den informasjonen en gir respondentene må være så objektiv som mulig.

Det er avgjørende at en som forsker unngår at sin egen subjektive oppfatning basert på sine egne erfaringer om situasjonen som skal undersøkes påvirkes, men at tallene som hentes inn skal utgjøre grunnlaget for konklusjon som trekkes. Dette sikres ved at de analytiske prosedyrene som er valgt gjennomføres. I tillegg er det viktig at svarene fra alle respondentene vektlegges likeverdig. En forsker kan ikke velge vekk noen besvarelser fordi hun mener svarene ikke er representative. Ved å velge fastsatte prosedyrer kan forskning gi resultater om samfunnet slik det faktisk er.

4.2 Forskningsdesign

Forskningsdesign handler om hvordan fremgangsmåten skal være for å kunne svare på problemstillingen (Iacobucci & Churchill, 2010). Forskningsdesign er en plan for på hvilken måte datagrunnlaget skal innhentes og hvordan datagrunnlaget skal analyseres. Hvilket forskningsdesign som det er mest optimalt å bruke vurderes på grunnlag av problemstillingen og hvor mye teori som forskningen i utgangspunktet baseres på (Saunders, Lewis & Thornhill, 2009).

Denne studiens forskningsdesign har en deduktiv tilnærming. Ved deduktivt forskningsdesign, baserer en utgangspunktet for problemstillingen innenfor allerede publisert teori (Saunders, Lewis & Thornhill, 2009). Hypotesene har også sitt grunnlag i teori. For min undersøkelse er teori om valg, og om hvilke intensjoner valgene blir foretatt på, forankret i tidligere teori. Hypotesene som er utarbeidet for oppgaven er alle knyttet opp til teorien om planlagt handling av Azjen (1971).

En deduktiv tilnærming med en svært strukturert metode. Dette gjør at prosessen i stor grad kan kopieres ved senere studier (Gill & Johnson, 2010). Dataen som blir samlet under en deduktiv tilnærming må innhentes på en måte som gjør det mulig å sette dem statistisk sett opp mot hverandre. Denne tilnærmingen gir et godt grunnlag for å analysere forhold mellom ulike variabler (Saunders, Lewis & Thornhill, 2009). Etersom undersøkelsen følger en konkret struktur, er det grunnlag for å gjennomføre analyser i tilknytning til studier som er basert på den samme teorien om planlagt handling.

4.3 Utvalg

For å kunne svare en problemstilling, må en; 1) spesifisere populasjonen, det utvalget man ønsker å konkludere om, og 2) utvalget, respondentene som datamaterialet vil bli hentet i fra (Johannessen, Tufte & Thornhill, 2011).

Populasjonen som er valgt ut i denne undersøkelsen er ungdom i Norge i 2014. Utvalget for undersøkelsen besto av 97 elever, hvor 44 var jenter og 53 var gutter, fra 10. klasser ved en ungdomsskole i en bykommune på Østlandet. Utvalget av respondenter var preget av at andre hadde tatt valg på deres vegne. Ungdom var ved undersøkelsestidspunktet i en fase hvor de i større grad skulle begynne å ta egne valg.

Utvalget er en gruppe bestående av unge mennesker. Ved å velge unge respondenter kan det være høyere risiko for feiltolkning av svarene, og deres bakenforliggende forklaringer til å svare som de gjør. Risiko for feiltolkning av svarene kan øke på grunn av at respondentene har mindre livserfaring enn gjennomsnittlige respondenter, og at de dermed har mindre erfaring med å ta viktige og komplekse avgjørelser. For å forhindre dette i en så stor grad som mulig, var det viktig at utvalget fikk spørsmål med ord som skulle være lett å forstå, og eksemplene som ble benyttet skulle være gjenkjennelige.

Skolen respondentene tilhørte ligger nært sentrum i en by av middels størrelse. Elevene i respondentgruppen kom fra svært ulike hjemmeforhold, fra barn oppvokst med foreldre med gode økonomiske ressurser, til barn som hadde foreldre på trygd. 10 % av respondentene hadde minoritetsbakgrunn. Sammensetningen av respondengruppen kan sies å gi et godt grunnlag for å gjøre dataene representative for aldersgruppen for denne undersøkelsen. Barn fra alle samfunnslag gjennomfører ungdomsskolen. På senere tidspunkt i utdanningsløpet har elevene valgt ulike retninger og gruppene har blitt mer homogene.

4.4 Prosedyre

For å kunne svare på problemstillingen med en deduktiv tilnærming, vil jeg gjennomføre en kvantitativ datainnsamling som består av en tallbasert innsamlingsmetode. En kvantitativ innsamling av data, har i større grad behov for en større andel respondenter. Dataen blir i hovedsak brukt til å teste teori, men kan også i tilfeller utvikle teori (Saunders, Lewis & Thornhill, 2009). Kvantitativ datainnsamling er en god innsamlingsmetode når det er

grunnlag for at etablert teori kan bli testet. Mens kvalitativ datainnsamling, hvor en fokuserer mer på nærhet og med færre respondenter, er bedre i situasjoner hvor variablene som er gjeldene for resultatet i større grad er usikre eller ukjente (Iacobucci & Churchill, 2010). Med kvalitativ innsamlingsmetode vil en kunne oppdage flere faktorer, men vil ikke i like stor grad kunne vise til en statistisk sammenheng (Saunders, Lewis & Thornhill, 2009).

Ved å gjennomføre en kvantitativ innsamling, kan en i større grad se signifikante sammenhenger og forskjeller mellom ulike aspekter og variabler. Men den kvantitative innsamlingsmetoden resulterer også med at andre faktorer og variabler som ikke er med når en utvikler innholdet for innsamlingen, ikke vil kunne tas med i undersøkelsen. Dette gjør at forberedelsene til innhenting av datamaterialet ved innhenting må være svært gode og tydelig dokumenterte. I tillegg er det viktig at en med en kvantitativ tilnærming gjør rede for hvilke begrensinger som undersøkelsen kan inneholde.

I denne undersøkelsen ønsket jeg å hente inn det kvantitative datagrunnlaget igjennom et spørreskjema. Variablene er knyttet til intensjon, holdninger, sosiale normer og opplevelse av kontroll. Spørreskjemaet tok for seg de fire spesifikke variablene i hver sin seksjon i skjemaet, og var direkte tilpasset problemstillingen. Dette betød at innsamlingen for data i dette tilfellet var primærdata. Primærdata betyr at dataen er innhentet spesifikt for å kunne svare på den gitte problemstillingen. Dette skulle føre til at resultatene lettere kan knyttes opp til problemstillingen.

I denne undersøkelsen ble all innhenting av data foretatt på samme tid. Det betydde at jeg gjennomførte tverrsnitt datainnsamling. Tverrsnitt datainnsamling er å forske på et spesifikt fenomen på et spesifikt tidspunkt (Saunders, Lewis & Thornhill, 2009). Dette gjør at resultatene er gitt under den forutsetning at det er dagens situasjon som blir testet. Det betyr at det er den formeningene respondentene har dagen undersøkelsen skjer, en formening som ikke nødvendigvis er den samme om flere år. Det betyr også at svarene vil være preget av den samfunnssituasjonen som gjeldene når undersøkelsen gjøres. Dette gjør at en må knytte resultatene til undersøkelsestidspunktet, og det er en risiko for at resultatet ikke er representative over flere år. Grunnen til valg av tverrsnitt datainnsamling, er at det er vanskelig å gjennomføre en kvantitativ datainnsamling over lengre tidsrom på grunn av det store antallet respondenter, og det store behovet for kontroll og struktur som er nødvendig med en kvantitativ datainnsamling. I tillegg vil den subjektive vurderingen respondentene gjør være uavhengig av eksterne påvirkninger og andres formeninger, ettersom alle

respondentene vil få spørreskjemaet på samme tid. Dette ville ikke vært mulig i samme grad hvis det ikke var et tverrsnitt som skulle gjennomføres. Hvis datainnsamlingen skulle foregå over tid, hadde det vært større sannsynlighet for at respondenter kunne fått tilgang til informasjon som kunne ført til at svarene ikke i like stor grad var uavhengige. I tillegg har jeg en begrenset tid til å gjennomføre denne undersøkelsen, som gjør det vanskelig å samle inn data over flere år.

4.5 Spørreskjemadesign

Denne undersøkelsen ble utført ved hjelp av et spørreskjema for innhenting av informasjon. Ved bruk av et spørreskjema får en bare tilgang til akkurat det som spørreskjemaet spør om. Dette betyr at man med et spørreskjema ikke får utforsket hvorfor personen svarer som den gjør eller komplekse grunner for svarene som respondentene gir. Dette gjør at spørreskjema passer best med en eksplorerende eller deskriptiv metode (Saunders, Lewis & Thornhill , 2009).

Med et spørreskjema har man tilgang til å samle inn informasjon fra et større antall personer. Dette gjør at svarene lettere kan generaliseres enn det intervju med en liten gruppe mennesker kan. Med en større andel personer som respondenter kan en oppnå grunnlag til en kvantitativ datainnsamling. Med en kvantitativ datainnsamling vil funnene i undersøkelsen lettere kunne generaliseres og knyttes opp til trender i meninger norske 15 åringer har om valgte tema. Det som er fordelaktig med en kvantitativ datainnsamling, er at en lettere kan se sammenhenger mellom ulike variabler som blir testet i spørreskjemaet. Det gir også en større kontroll over datainnsamlingen og prosedyren. Denne prosedyren gjør at man kan foreta en kvantitativ analyse ved å bruke statistikk. Dette gjør at det er lettere å kunne generalisere tallene som blir innhentet, for en hel populasjon (Saunders, Lewis & Thornhill , 2009).

Før en bygger opp skjemaet etter «Teorien om planlagt atferd», er det viktig at en tydelig definerer handlingen ut i fra mål, handling, kontekst og tidselementer. I dette tilfellet blir det satt til handlinger og prioriteringer som leder i fremtiden. Det må også ved bruk av teorien om planlagt handling, settes spesifikke begrensinger til hvilken populasjon en ønsker å undersøke. I dette tilfellet er populasjonen tydelig satt til norske ungdommer på 10. klassetrinn

Det som er avgjørende når en skal hente inn data, er at designet og utformingen på spørreskjemaet blir så godt tilrettelagt som mulig for å kunne svare på forskningsspørsmålene. Ettersom spørreskjemaet bare blir delt ut en gang er det derfor viktig at en utarbeider designet på spørreskjemaet nøye, og at relevante kontrollspørsmål er utarbeidet og vurdert som relevante allerede før innhenting vil forekomme.

Det er også viktig at spørreskjemaet ikke omfatter for mange spørsmål. Dette på grunn av at man har liten garanti for den innsatsen respondentene vil legge inn i å svare på spørreskjemaet. Ettersom innsatsen respondentene viser ikke gir en direkte konsekvens for dem selv, er det derfor viktig at det ikke trengs en høy grad av innsats for å kunne svare på spørreskjemaet. Dette gjør at det er viktig at spørreskjemaet ikke er for langt og tidskrevende, eller at det må legges mye energi for å forstå spørsmålene. I dette tilfellet bestod spørreskjemaet av 17 spørsmål samlet på en A4-side, delt ut på papir for å minimere krav til tid fra lærernes side.

Ettersom det var de ansvarlige lærerne i den gitte timen som i størst grad overvåket innhentningen av informasjon, kunne det medføre en risiko at det kunne forekomme forskjell på hvilke omstendigheter elevene var i da de besvarte spørreskjemaet. Det var en risiko for at det kunne forekomme forskjeller når det gjaldt grad av seriøsitet og regler som den ansvarlige læreren satt, og i hvilken grad læreren hadde myndighet til å ansvarliggjøre elevene for den oppgaven de hadde fått. For at forskjellene skulle bli minimert i så stor grad som mulig, ble det utarbeidet en mal for hva læreren burde fortelle elevene før de startet. I dette tilfellet var det avgjørende å fortelle at de skulle krysse av for hva eleven først tenker som det riktige svaret, eller «magefølelsen», og at ingen av spørsmålene hadde et fasitsvar. På den måten ville elevene i mindre grad overanalysere situasjonen og forbinde spørreundersøkelsen med en prøve. Dette ble gjort for å gjøre terskelen lavere for å svare på spørsmålene. Men det kunne også føre til at man ikke tok spørreundersøkelsen like alvorlig som en prøve. Ettersom spørreundersøkelsen var såpass kort, ville behovet for anstrengelse være mindre enn ved en prøve. Derfor mente jeg at risikoen ikke var stor for at det ville påvirke resultatet.

4.6 Variabler

Når en skal utforme de konkrete variablene i et spørreskjema som er en deskriptiv innsamling av informasjon, er det viktig at variablene er operasjonalisert som spesifikke,

konkrete og målbare (Burns & Burns, 2008). Dette betyr at for at en skal kunne klare å forme resultater ut i fra spørreundersøkelsen, er det avgjørende at spørsmålene som stilles er direkte linket opp til variabler som er avgjørende for teorien undersøkelsen blir basert på. I dette tilfellet er teorien om planlagt handling lagt til grunn i utarbeidelsen av variabler. Dermed blir det knyttet fire variabler som er i tilknytting til undersøkelsen, en avhengig variabel og tre uavhengige variabler.

For at variablene skal bli så representativ som mulig for den spesifiserte gruppen som skal undersøkes, anbefaler teorien å gjennomføre en forstudie for å kvalitetssikre variablene som respondentene skal bli eksponert for (Bringedal & Lappegård, 2012). I dette tilfellet er variablene utarbeidet sammen med lærere på ungdomstrinnet. Lærerne har i denne instansen fungert som en rådgivende part for å oppnå spørsmål som dekker variablene godt men som også er forståelig for respondentene.

Ved utarbeidelse av de konkrete variablene, sier teorien at de ulike variablene skal i spørreskjemaet knyttes til fem til seks påstander (Ajzen, 1991). Jeg har i dette tilfellet valgt å bygge opp spørreskjemaet med å knytte to spørsmål til den avhengige variabelen og fem variabler til hver av de tre uavhengige variablene.

4.6.1 Avhengig variabel

Ajzen (1991) påstod med grunnlag i «The Theory of Reasoned Action» at intensjon var en avgjørende variabel for å predikere om en spesifikk handling kom til å gjennomføres eller ikke. Ved bruk av teorien om planlagt handling, kan det i noen tilfeller være gunstig å se på hvilken historikk respondentene har på det gitte temaet i forbindelse av måling av intensjon. Dette fordi det kan være med på å belyse sannsynligheten for at atferden kommer til å skje. Det er lettere å få til en atferd hvis atferden har forekommet før (Ajzen, 1991). Men ettersom det i dette tilfellet er vanskelig å gjennomføre en slik kartlegging på ungdom i relasjon til det å bli leder, vil spørsmålene som er i relasjon med intensjon i større grad bli basert på oppfatningene som ungdom nå har per dags dato og ikke intensjonen respondentene har hatt over liknende situasjoner. Dette på grunn av at ungdommer har svært få erfaringer som kan forbindes med handlingen om å bli toppleder.

I denne undersøkelsen ble respondentene stilt ovenfor to påstander når det gjaldt intensjon; «Jeg har lyst til å bli leder» og «Jeg planlegger å bli leder». Forskjellen mellom de to påstandene er at det ene spørsmålet er direkte relatert til faktisk intensjon, ved at en spør om

de har planer lagt for å bli leder. Mens den andre påstanden er mer relatert til holdningen til potensielt å få en intensjon i fremtiden til å gjennomføre handlingen. Grunnen til at det ene spørsmålet ikke direkte går på intensjon, er på grunn av at respondentgruppen kan oppleve det å ha en intensjon om å bli leder er noe en først trenger å planlegge å gjennomføre på et senere tidspunkt i livet.

4.6.2 Uavhengige variabler

I henhold til teorien om planlagt handling, blir intensjon påvirket av tre uavhengige variabler. Holdning til handlingen, sosiale normer og opplevelse av kontroll til å kunne gjennomføre handlingen (Ajzen, 1991). I undersøkelsen har de tre uavhengige variablene blitt kartlagt med egne spørsmål i spørreskjemaet. For å kartlegge de ulike faktorene, ble hver variabel dekket av fem uavhengige spørsmål. Dette gjør at en skal være i stand til å analysere hvis det oppstår eventuelle forskjeller når det gjelder hvilken påvirkning de ulike variablene har på den avhengige variabelen intensjon.

Holdninger

Den uavhengige variabelen holdning vil i dette tilfellet bli målt med fem bipolare evalueringer som alle er knyttet opp til utsagnet «Det å være leder tror jeg er». De fem bipolare evalueringene er knyttet opp til en syvpunktsskala hvor de fem ulike evalueringene er «ikke bra – bra», «ubehagelig – behagelig», «uinteressant – interessant», «kjedelig – spennende», «vanskelig – lett». Ved å kartlegge disse fem bipolare evalueringene, kan en via respondentene danne seg en formening om hva holdningen til det å være leder er når det gjelder om handlingen er oppfattet som positiv eller negativ.

Sosiale normer

Ved måling av sosiale normer mente Azjen (1991) at for å få til god kartlegging at en burde ha spørsmål som dekket de pålagte og deskriptive aspektene som var relatert til sosiale normer. Dette betyr at spørsmålene som er knyttet til sosiale normer burde være i direkte tilknytning til respondentens situasjon. I dette tilfellet har jeg valgt å knytte de fem utsagnene som skal måle de sosiale normene opp mot tre ulike sosiale relasjoner. Det er familie, venner og media. Dette er valgt på grunnlag av respondentenes livssituasjon. Ved familie, blir respondentene stilt ovenfor følgende utsagn «Jeg tror mine foreldre mener jeg burde bli leder i fremtiden» og «Jeg tror mine foreldre mener det er viktig at jeg tjener godt». Dette for å dekke over hvilke forventninger de mener foreldrene har satt til dem. Sosiale

normer fra venner, er i undersøkelsen formulert med «Jeg tror mine venner mener det er positivt å være en leder» og «Jeg tror mine venner synes at jeg burde bli leder i fremtiden». Disse to spørsmålene er formulert på en slik måte at en kan fange opp holdningen til vennene angående handlingen og oppfatningen om at venner fremmer respondenten til å gjennomføre denne handlingen. Tilslutt dekkes sosiale normer igjennom oppfatninger som respondentene kan få fra media med følgende spørsmål «Mine forbilder i film/TV/internett gjør at jeg ønsker å bli leder».

Kontroll

Når en skal kartlegge opplevelsen av kontroll i forbindelse med en planlagt handling, mente Azjen (1991) en måtte kartlegge to aspekter ved kontroll. Den opplevde kontrollen i forbindelse med å klare å gjennomføre handlingen og graden av uavhengighet respondenten opplever i relasjon til å gjennomføre handlingen. I dette tilfellet har jeg valgt å knytte tre spørsmål i spørreskjemaet til opplevelse av kontroll til å klare å gjennomføre handlingen. Dette dekkes av spørsmålene «Jeg tror jeg kan være en bra leder», «Jeg tror jeg har det som skal til for å bli leder» og «Jeg tror jeg har evnene til å nå langt i en jobb». Jeg har valgt å knytte to spørsmål forbundet med uavhengighet til å gjennomføre handlingen. Spørsmålene er formulert «Vennene mine betyr mye ved valg av jobb» og «Det er bare jeg som stopper meg selv fra å bli leder». Alle de fem spørsmålene besvares på en syvpunktsskala hvor en responderer til i hvilken grad en er enig med utsagnet.

4.7 Validitet og reliabilitet

Når en skal utarbeide en analyse på innhentet informasjon, er det viktig å vurdere reliabiliteten og validiteten til analysen. Reliabiliteten dekker i hvilken grad datainnsamlingsmetoden gir konsistente funn som er mulig å oppnå ved en ny repetisjon av undersøkelsen på et senere tidspunkt eller av andre personer (Saunders, Lewis & Thornhill , 2009).

Ettersom denne undersøkelsen er har en struktur som er knyttet opp til eksisterende teori hvor en har ved bruk av teorien fulgt en innhentingemetode som er etablert i teorien, mener jeg at reliabiliteten til analysen er god. Det som kan kommenteres er at respondentene kommer fra fem skoleklasser ved den samme skolen. Dette gjør at svarene som respondentene har gitt kan være i større grad preget av lokale kulturer ved skolen. Dermed ville undersøkelsen hatt en høyere reliabilitet hvis respondentene hadde kommet fra flere ulike skoler, ettersom man i

dette tilfellet ønsker å analysere hva norsk ungdom har som intensjon for å bli ledere. Ved å minimere risikoen for at lokale kulturer påvirker resultatene, ville reliabiliteten blitt desto høyere. Men ettersom respondentene representerer fem skoleklasser mener jeg at resultatene er forsvarlige til å tilknytte den gitte populasjonen.

Når det gjelder validitet, omfatter dette i stor grad to hovedpunkter; 1) I hvilken grad de teknikkene som er gjennomført ved undersøkelsen faktisk er med på å måle det som undersøkelsen er tiltenkt. Og 2) i hvilken grad funnene i undersøkelsen faktisk beskriver det de gjør (Saunders, Lewis & Thornhill , 2009).

Det er med «Teori om planlagt atferd» lagt opp til at påstandene som respondentene blir spurt om, skal følges opp med det som faktisk skjedde (Bringedal & Lappegård , 2012). I dette tilfellet er en slik testing i etterkant ikke mulig, ettersom det vil ta flere tiår før en vet hva som skjedde med respondentene. En slik dokumentasjon i etterkant vil også være vanskelig å få til, ettersom respondentene er anonyme. Ettersom respondentene er såpass unge i dette tilfellet, mener jeg at det ikke er forskningsetisk riktig å navngi respondentene slik at svarene kan spores tilbake. Dette fordi ungdom er i en fortsatt fase for utvikling og på den måten vil finne det ubehagelig å måtte stå til rette for meninger en hadde i ungdommen når en har vokst opp. Dette gjør at jeg ikke vet om det jeg faktisk har målt er det som kommer til å hende. Men det en kan avgjøres ut fra analysen, er dagens situasjon.

Det som også er å merke seg når det gjelder validitet, er i hvilken grad respondentene er modne til å svare på spørsmål som er knyttet til det å bli leder og hvordan de opplever de ulike variablene som påvirker dette. Det å bli leder er en prosess som går over lang tid og som respondentene ikke har mulighet til å oppnå før om mange tiår. Dette kan føre til at spørsmålene som stilles ovenfor ungdommene virker fremmede og at de ikke har gjort seg opp en formening rundt de ulike påstandene. Dette kan gjøre at det er vanskelig for ungdommene svare på spørsmålene. Men ettersom respondentene skal om få måneder velge videregående skole, så er ungdommene allerede i gang med en fase hvor de må gjøre seg opp en formening om hva de ønsker å jobbe med og hvilke ambisjoner de ønsker å ha. Derfor mener jeg at det er en forsvarlig å gjennomføre en slik analyse.

4.8 Statistikk

For å kunne kartlegge om det er en forskjell mellom kjønnene og når det gjelder intensjon og de ulike uavhengige variablene, har jeg i denne undersøkelsen gjennomført analyseutregninger ved bruk av dataverktøyet SPSS. For å kunne svare på de etablerte hypotesene har jeg i dette tilfellet tatt for meg summevariabler, krysstabell, gjennomsnitt og standardavvik, T-test og lineær regresjonsanalyse.

4.8.1 Forberedelser.

Datamaterialet er basert på det utdelte spørreskjemaet med 17 spørsmål tilknyttet en syv-punkts skala. Svarene respondentene hadde gitt ble klassifisert i en skala i SPSS hvor 1 representerte uenig og 7 representerte enig. Klassifiseringen av kjønn ble kodet som 1 for jente og 2 for gutt. Manglende data, altså i de tilfellene hvor respondentene ikke hadde besvart et spørsmål, ble kodet som 99, for at de skulle bli utelatt fra analysene. Manglende data bestod i dette tilfellet for 0,5 % av datamaterialet.

Undersøkelsen var knyttet opp til en foreslått analyseprosess av Ajzen (1991) i relasjon til teorien om planlagt handling. Med et grunnlag i etablert analyseprosess gjør det enklere å gjennomføre sammenlikninger med andre undersøkelser som har vært bygget opp med den samme teorien (Saunders, Lewis & Thornhill, 2009). I følge Azjens teori ville respondenter som i dette tilfellet hadde svar 7, ha en større sannsynlighet for å planlegge den spesifikke handlingen, ettersom enighet i spørsmålene resulterte til en positiv holdning til handlingen, opplevelse av sosiale normer som fremmet handlingen og en opplevelse av kontroll til å kunne gjennomføre handlingen. Ett av spørsmålene hadde derimot den motsatte effekten på sannsynlighet for planlagt handling. Utsagnet «Vennene mine betyr mye ved valg av jobb», ville en uenighet (1) øke sannsynligheten for intensjonen for å bli leder. For at spørsmålene skulle være konsistente i analysen, ble datamaterialet tilknyttet dette spørsmålet reversert. På den måten blir alle spørsmålene i spørreskjemaet konsistent med sammenhengen om sannsynligheten for det å bli leder.

4.8.2 Summevariabler

Ettersom datamaterialet består av 17 spørsmål som måler fire spesifikke faktorer, var det gunstig å knytte spørsmålene sammen til fire ulike summevariabler. Dette for å kunne oppnå oversiktlige regresjonsanalyser med færre registrerte variabler. Det ble derfor regnet ut en

summevariabel for hver av de fire områdene. Intensjon, holdninger, sosiale normer og kontroll.

I tillegg ble det utformet to summevariabler for sosiale normer fra foreldre og sosiale normer fra venner. Dette fordi det kunne være grunnlag for at det var forskjell mellom de opplevde sosiale normene som ble signalisert fra foreldre og fra venner. Ettersom de sosiale normene fra media bare bestod av ett spørsmål, var det ikke behov for å utarbeide en summevariabel for media I dette tilfellet kunne en benytte den opprinnelige variabelen.

For at summevariablene skulle være representative inn mot en regresjonsanalyse, er det avgjørende at spørsmålene som summevariablene består av faktisk måler den samme variasjonen. Altså at respondentene har svart på en slik måte at en ser en struktur i forhold til svarene som ungdommene har gitt og hva spørsmålene målet. For å kartlegge dette, ble det gjennomført Cronbach's Alpha med de gjeldene variablene til en summevariabel. Cronbach's Alpha er en målemetode som måler konsistensen i responsen over et sett med spørsmål (Saunders, Lewis & Thornhill , 2009). Målemetoden gir et resultat mellom 0 og 1 hvor verdier $>.7$ konkluderer med at skalaene i spørsmålene måler den samme tingen (Saunders, Lewis & Thornhill , 2009).

Cronbach's Alpha $=.0804$ for den avhengige variabelen intensjon. Dette betyr at summevariabelen for intensjon er gyldig, altså at spørsmålene tilknyttet summevariabelen måler det samme. Summevariabelen til holdninger resulterte til en Cronbach's Alpha $=.834$, summevariabelen til sosiale normer oppnådde Cronbach's Alpha $=.734$, mens summevariabelen til kontroll med ett reversert spørsmål oppnådde en Cronbach's Alpha $=.736$. Dette betyr at alle de fire summevariablene er gyldige for kunne anta at de måler det samme grunnlaget hos respondentene.

4.8.3 Krysstabell

Under innledningen til analysen er det også utarbeidet en krysstabell i forbindelse med intensjon. En krysstabell viser tydelig oversikten over hvordan ulike grupper, som i dette tilfellet er de ulike kjønnene, har avgitt av svar. Ved hjelp av en krysstabell kan en analysere datamaterialet deskriptivt og på den måten bygge et godt grunnlag for videre analyser.

4.8.4 Gjennomsnitt og standardavvik

For å kunne se snittet til hva respondentene i de to gruppene svarer, har jeg gjennomført en utregning av aritmetisk gjennomsnitt (M) med tilhørende standardavvik (SD) på de ulike summevariablene. Et aritmetisk gjennomsnitt viser snittet til de ulike variablene hvor alle svarene fra respondentene blir kalkulert opp og delt på antall respondenter. En kan med et gjennomsnitt se trenden i for summevariabelen når det gjelder hvordan respondentene har svart (Saunders, Lewis & Thornhill , 2009). For å få et overblikk over om det er stor variasjon det er i svarene til respondentene, regnes det i tillegg ut standardavvik på summevariabelen. Standardavvik beskriver i hvilken grad det er spredning i de oppgitte verdiene fra respondentene i forhold til gjennomsnitt (Saunders, Lewis & Thornhill , 2009). Ettersom det er ønskelig å se forskjellen mellom jenter og gutter, tar setter en kjønn som en uavhengig variabel når man regner ut gjennomsnitt.

4.8.5 T-test

For å kunne se om det er en forskjell mellom gutter og jenter når det gjelder intensjon, har jeg valgt å gjennomføre en t-test. En T-test er en deskriptiv analyse som er god til å kartlegge situasjonen i datamaterialet, for å kunne gjennomføre videre analyser. Med en t-test kan en sammenlikne forskjellen i gjennomsnittet mellom to grupper i en undersøkelse når datamaterialet er numerisk, som datamaterialet i dette tilfellet er. Hvis sannsynligheten for likhet mellom de to gruppene som blir undersøkt er lav, vil dette bli gitt med en høy t-verdi og med en p-verdi som er lavere enn 0,05. I dette tilfellet vil t-testen som er gjennomført være statistisk signifikant (Saunders, Lewis & Thornhill , 2009). For å kunne gjennomføre en t-test, burde det være minst 30 respondenter i undersøkelsen som ønskes å analyseres (Hays, 1994). Ved denne undersøkelsen var det 98 respondenter, derfor er det forsvarlig tallmateriale å gjennomføre en t-test på.

4.8.6 Lineær regresjonsanalyse

I undersøkelsen blir det gjennomført lineære regresjonsanalyser. En lineær regresjonsanalyse kan evaluere i hvilken grad en variabel kan forklares av en annen variabel. Analysen kan evaluere i hvilken grad uavhengige variabler påvirker en avhengig variabel. I dette tilfellet gjelder det hvordan den avhengige variabelen intensjon blir påvirket av de avhengige variablene holdning, sosiale normer og kontroll. For at den uavhengige variabelen skal

kunne ha en signifikant forklaringsgrad på den avhengige variabelen, må den uavhengige variabelen oppnå $p < .05$ (Saunders, Lewis & Thornhill, 2009).

Hvis en av de uavhengige variablene får svak regresjon med $p > .05$ og ikke kan ses i sammenheng med intensjon, kan dette være et tegn på at denne uavhengige variabelen ikke spiller en like vesentlig rolle inn på intensjon som de andre variablene (Ajzen, 1991). Hvis ikke en variabel har noen påvirkningskraft på intensjon, vil variabelen også ha liten påvirkningskraft på den planlagte handlingen, ettersom den planlagte handlingen har intensjon som en avhengig variabel (Ajzen, 1991). Derfor er det slik at med en lineær regresjonsanalyse, kan en konkludere med i hvilken grad de uavhengige variablene er avgjørende for den planlagte handlingen (Ajzen, 1991).

Med en lineær regresjonsanalyse kan en i tillegg se hvordan de ulike uavhengige variablene påvirker den avhengige variabelen i relasjon til andre uavhengige variabler. På den måten kan man med en lineær regresjonsanalyse kartlegge om noen av de uavhengige variablene påvirker hverandre på en slik måte at de er overlappende i påvirkningen av den avhengige variabelen.

5. Resultat

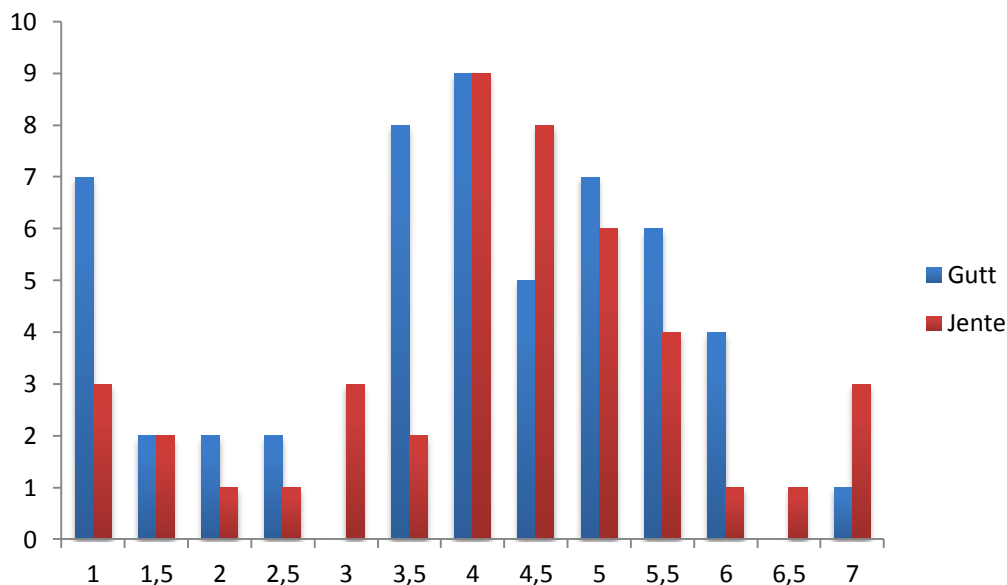
Jeg vil i dette kapitlet vise til de resultatene som er knyttet spesifikt til forskningsspørsmålene og hypotesene. Kapitlet vil ta for seg de fire hypotesene som omhandler *intensjon, holdning, sosiale normer og kontroll*. Dette for at analysen skal ha en direkte forankring i teorien om planlagt handling og til den øvrige teorien som ble belyst i kapittel 2. Drøftinger og funn tilknyttet analysen vil bli kartlagt under kapittel 6.

5.1 Intensjon

Intensjon, mener Azjen (1991), er en avhengig variabel til en planlagt handling. Ettersom det i dag er store forskjeller mellom antall kvinnelige og mannlige toppledere i det private næringslivet, antok vi at det vil være forskjell mellom gutter og jenter når det gjelder intensjon om å bli leder med følgende hypotese.

H1: Intensjonen om å bli leder er forskjellig mellom kjønnene.

En krysstabell er en enkel statistisk analyse som kartlegger de spesifikke verdiene oppsatt i en tabell (Saunders, Lewis & Thornhill , 2009). Ved å gjennomføre en krysstabell på datamaterialet innen intensjon, her vist i et histogram, ser en at det er ingen tydelige forskjeller mellom de to kjønnene når det gjelder intensjon om å bli leder. Ettersom det er forskjell i antall respondenter per kjønn, er det behov for mer detaljert analyse på datamaterialet for å kunne gjennomføre en antagelse.

Figur 5 Krysstabell av summevariabel intensjon. Vist i histogram

For å kartlegge hvordan respondentene summert sett har svart, velger jeg deretter å gjennomføre gjennomsnitt (M) og standardavvik (SD) på de to kjønnene.

Jenter oppnår $M_{\text{jente}} = 4.2$ med $SD = 1.54$. Gutter oppnår $M_{\text{gutt}} = 3.86$ med $SD = 1.62$. Dette kan tyde på at det er liten sannsynlighet til vesentlige forskjeller når det gjelder intensjon om å bli leder. En ser også at gjennomsnittet til begge kjønn oppgis å være forholdsvis nær midtpunktet av syvpunktsskalaen.

For å kunne konkludere om det er en statistisk signifikant forskjell mellom jenter og gutter når det gjelder intensjon, velger jeg dermed å gjennomføre en T-test one-way ANOVA. I dette tilfellet er intensjon den avhengige variabelen, og kjønn er den uavhengige variabelen. ANOVA-analysen oppgir $p > .05$. Dette medfører at kjønn er statistisk signifikant ovenfor intensjon. Dermed at det ikke er en signifikant forskjell mellom kjønn når det gjelder intensjonen om å bli leder.

For å bekrefte at kjønn ikke spiller en signifikant rolle ovenfor intensjon om å bli leder, gjennomfører jeg en lineær regresjonsanalyse. Regresjonsanalysen tar for seg summevariabelen av intensjon som den avhengige variabelen og kjønn som den uavhengige variabelen. Regresjonsanalysen oppnår $p > .05$. Kjønn oppnår en $R^2 = .01$, som resulterer at kjønn ikke er en påvirkende variabel for hvilken intensjon en har.

Tabell 1 Lineær regresjonsanalyse. Intensjon basert på kjønn

($n = 98$) (** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$)

	B	SEB	β	R^2	ΔR^2
Steg 1 Intensjon				,010	
Kjønn	-.323	.323	-.102		

Med dette kan jeg konkludere med at det ikke er en signifikant forskjell mellom kjønnene når det gjelder oppfattet intensjon ut i fra det gitte datagrunnlaget. Dermed kan en forkaste $H1$: *Intensjonen for å bli leder er forskjellig mellom kjønn*. Det er ikke en statistisk signifikant forskjell mellom jenter og gutter når det gjelder intensjonen om å bli leder.

5.2 Holdninger

Azjen (1991) påstod at holdninger var en påvirkende variabel for hvilken intensjon en hadde ovenfor en planlagt handling. I følge teorien om planlagt handling, har holdning en avgjørende effekt for hvilke handlinger en kommer til å gjennomføre. Med det grunnlaget ble følgende hypotese formulert:

H2a: Holdninger til det å bli leder er forskjellig mellom kjønnene.

For å bekrefte eller avkrefte hypotese H2a, gjennomførte jeg en innledende kartlegging ved å utarbeide gjennomsnitt (M) med tilhørende standardavvik (SD). I dette tilfellet tar jeg for meg forskjellen mellom kjønn i henhold til summevariabelen til holdninger. Jenter oppnår $M_{\text{jente}} = 4.39$ med $SD = 1.24$. Gutter oppnår $M_{\text{gutt}} = 4.16$ med $SD = 1.48$. En kan med dette fastslå at jenter oppnår et høyere gjennomsnitt og med et lavere standardavvik. Men forskjellene mellom jenter og gutter er så små at en på grunnlag av dette ikke kan fastslå et resultat.

For å kunne kartlegge om det er statistisk signifikant forskjell mellom jenter og gutter når det gjelder holdninger til det å bli leder, gjennomfører jeg en T-test på summevariabelen til holdninger. Jeg velger i dette tilfellet å gjennomføre en One-way ANOVA. T-testen oppnår

$p > .05$. T-testen konkluderer med at det ikke er en statistisk signifikant forskjell mellom kjønnene.

For å bekrefte resultatet fra T-testen, gjennomføres det en lineær regresjonsanalyse med summevariabelen til holdninger som den avhengige variabelen og kjønn som den uavhengige variabelen. Regresjonsanalysen oppnår $p > .05$ og $R^2 = .006$. Regresjonsanalysen konkluderer dermed med at det er ingen statistisk signifikant forskjell mellom kjønn når det gjelder holdninger til det å bli leder. Jeg kan dermed forkaste hypotesen om at holdninger er forskjellig mellom kjønnene.

For å kunne kartlegge om teorien om planlagt handling av Azjen (1991) kan dokumenteres i denne undersøkelsen, ble følgende hypotese utarbeidet:

H2b: Holdninger har en påvirkende kraft på intensjon om å bli leder

For å kartlegge om denne påstanden er gjeldende, utarbeidet jeg en regresjonsanalyse med summevariabelen til intensjon som den avhengige variabelen og summevariabelen til holdninger som den uavhengige variabelen. Resultatet viser i dette tilfellet en $p < .001$. En kan dermed anta at det er sammenheng mellom intensjon og holdninger. Det betyr at en i dette tilfellet holder hypotesen om at holdninger påvirker intensjonen om å bli leder. Holdninger oppnår $R^2 = .37$ som gir en forklaringsgrad på 37 % på hvilken intensjon ungdommene har om å bli leder.

For å dokumentere hvilken effekt holdninger spiller inn på intensjon i relasjon med de to andre uavhengige variablene som inngår i teorien om planlagt handling, utformes det en regresjonsanalyse bestående av de to variablene, sosiale normer og kontroll, som uavhengige variabler i relasjon med variabelen holdning. En ser med dette at holdninger oppnår $p < .05$ og $\beta = .293$. Dette betyr at variabelen holdninger er statistisk signifikant, altså har en signifikant påvirkning på intensjon, selv i relasjon med de to andre variablene. R^2 øker fra 48 % i forklaringsgrad til 52 % i forklaringsgrad når holdninger blir lagt på som uavhengig variabel etter at de to andre variablene har påvirket intensjon. Betaværdien $\beta = .293$ konkluderer med at variablene trekker i samme retning når det gjelder å påvirke den avhengige variabelen intensjon.

Tabell 2 Lineær regresjonsanalyse. Intensjon basert på holdninger i relasjon

(n = 98) (** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$)

	B	SEB	β	R ²	ΔR^2
Steg1 En variabel				.404***	
Sum Sosiale Normer	.836	.106	.636***		
Steg2 To variabler				.474***	.069
Sum Sosiale Normer	.580	.125	.441		
Sum Kontroll	.418	.121	.328***		
Steg3 Tre variabler				.523**	.049
Sum Sosiale Normer	.486	.124	.369		
Sum Kontroll	.237	.131	.186		
Sum Holdninger	.307	.101	.293**		

For å se om det er forskjeller mellom de ulike spørsmålene en skulle svare på når det gjelder holdning, gjennomførte jeg en regresjonsanalyse med hvert av utsagnene som målte holdninger som uavhengig variabel. I dette tilfellet ser en at det første utsagnet «bra-ikke bra» oppnår $p < .001$, og en $R^2 = 0,36$. Dette betyr at dette enkeltutsagnet har en forklaringsgrad på 36 % på intensjon. Men de påfølgende utsagnene som blir testet; «ubehagelig-behagelig», «uinteressant-givende», «kjedelig-spennende», oppnår alle $p > .05$. Dette betyr at de tre utsagnene ikke påvirker intensjon uavhengig fra de resterende utsagnene. Men en ser derimot at det siste utsagnet tilknyttet holdning; «vanskelig-lett», har en $p < .01$ og $\beta = .215$ når den blir ført inn i regresjonsanalysen som den siste uavhengige variabelen. Dette betyr at holdningen til om det å være leder er lett eller vanskelig er statistisk signifikant, altså at den er en påvirkende faktor for om en har en intensjon for å bli leder eller ikke. R^2 gir en forklaringsgrad på 38,8 % med de fire første utsagnene tilknyttet holdning. Ved å legge til det siste utsagnet «vanskelig – lett», øker $R^2 = 43,1$ %. Dette betyr at om en vurderer det å være leder som lett eller vanskelig, er en påvirkende faktor for om en har intensjon til å bli leder.

Tabell 3 Lineær regresjonsanalyse. Intensjon basert på holdninger

($n = 98$) (***) $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$)

	B	SEB	β	R^2	ΔR^2
Steg1 Ett utsagn				.364***	
ikke bra - bra	.505	.069	.603***		
Steg2 To utsagn				.387	.023
ikke bra - bra	.420	.082	.501		
ubehagelig - behagelig	.156	.083	.182		
Steg3 Tre utsagn				.388	.002
ikke bra - bra	.401	.090	.479		
ubehagelig - behagelig	.109	.123	.128		
uinteressant - givende	.062	.122	.081		
Steg4 Fire utsagn				.338	.000
ikke bra - bra	.400	.091	.478		
ubehagelig - behagelig	.105	.130	.123		
uinteressant - givende	.047	.175	.062		
kjedelig - spennende	.021	.174	.026		
Steg5 Fem utsagn				.431*	.042
ikke bra - bra	.363	.089	.434		
ubehagelig - behagelig	.027	.129	.031		
uinteressant - givende	.062	.169	.081		
kjedelig - spennende	.078	.170	.098		
vanskelig - lett	.196	.076	.215*		

5.3 Sosiale normer

Sosiale normer definert igjennom forventninger fra samfunnet, mente Azjen var en faktor som påvirket hvilken intensjon en person hadde til en planlagt handling. På grunnlag av hypotesen om at jenter og gutter har forskjellig intensjon om å bli leder, ble følgende hypotese formulert:

H3a: Sosiale normer i forhold til det å bli leder, er forskjellig mellom kjønn.

For kunne bekrefte eller avkrefte hypotesen, vil jeg starte med å regne ut gjennomsnittet mellom de to kjønnene i relasjon med summevariabelen til sosiale normer. I dette tilfellet oppnår jenter $M_{\text{jente}} = 3.93$ med $SD = 1.17$. Gutter oppnår $M_{\text{gutt}} = 4.03$ med $SD = 1.18$. Dette betyr at respondentene i stor grad har avgitt svar som ligger tett opp til gjennomsnittet (4) i syvpunktsskalaen. En kan dermed anta at forskjellene mellom jenter og gutter er små i besvarelsene. Det ble i forbindelse med sosiale normer utarbeidet summevariabler for sosiale normer tilknyttet foreldre og venner. Ved gjennomføring av gjennomsnitt og standardavvik, oppnår jenter $M_{\text{jente:foreldre}} = 4.27$, $SD = 1.47$ og $M_{\text{jente:venner}} = 4.00$, $SD = 1.25$. Gutter oppnår $M_{\text{gutt:foreldre}} = 4.43$, $SD = 1.46$ og $M_{\text{gutt:venner}} = 4.04$, $SD = 1.42$. En ser ut fra dette at det er små forskjeller mellom jenter og gutter når det gjelder gjennomsnitt og standardavvik.

For å finne ut om det er en statistisk signifikant forskjell mellom jenter og gutter når det gjelder sosiale normer, gjennomføres det T-test One-way ANOVA på summevariabelen til sosiale normer. T-testen gir $p > .05$. Dette tilsier at det ikke er en statistisk signifikant forskjell mellom kjønn i henhold til sosiale normer.

Den lineære regresjonsanalysen utarbeidet på summevariabelen til sosiale normer med kjønn som uavhengig variabel, viser $p > .05$ med $R^2 = .002$. Dette resulterer i at det er ingen statistisk signifikant forskjell mellom jenter og gutter når det gjelder opplevd sosiale normer for å bli leder.

Vi kan dermed forkaste hypotesen om at det er en forskjell mellom jenter og gutter når det gjelder opplevd sosial norm i relasjon til det å bli leder. Det er ingen statistisk forskjell som er gjeldende for å kunne skille i oppfatninger mellom de to kjønnene.

For å kartlegge at teorien om planlagt handling er gjeldende i denne undersøkelsen i alle variabler, ble det utarbeidet følgende hypotese for å bekrefte teorien i henhold til datamaterialet innhentet på sosiale normer.

H3b: Sosiale normer har en påvirkende kraft på intensjon om å bli leder

For å kunne svare på hypotesen, gjennomføres det en lineær regresjonsanalyse med intensjon og sosiale normer. Regresjonsanalysen oppgir en $p < .001$ med $R^2 = .43$. Dette betyr at sosiale normer er statistisk signifikant i relasjon med intensjon. Sosiale normer har en forklaringsgrad på 43 % av intensjon når sosiale normer er den eneste forklarende variabelen.

For å se hvordan i hvilken grad sosiale normer påvirker intensjon i relasjon med de to andre uavhengige variablene, ble det gjennomført en regresjonsanalyse hvor de andre uavhengige variablene ble satt opp som forklaringsgrunnlag på intensjon først. Sosiale normer oppnådde i dette tilfellet $p < .001$. Dette bekrefter at sosiale normer er statistisk signifikant, selv i relasjon med de to andre variablene. Endingen var $\Delta R^2 = .083$, som betyr at forklaringsgraden økte med 8,3 % ved å tilføre sosiale normer.

Tabell 4 Lineær Regresjonsanalyse. Intensjon basert på sosiale normer i relasjon

($n = 98$) (** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$)

	B	SEB	β	R^2	ΔR^2
Steg1 En variabel				.367***	
Sum Holdninger	.633	.087	.606		
Steg2 To variabler				.440***	.073
Sum Holdninger	.406	.106	.389		
Sum Kontroll	.441	.129	.346		
Steg3 Tre variabler				.523***	.083
Sum Holdninger	.307	.101	.293		
Sum Kontroll	.237	.131	.186		
Sum Sosiale Normer	.486	.124	.369		

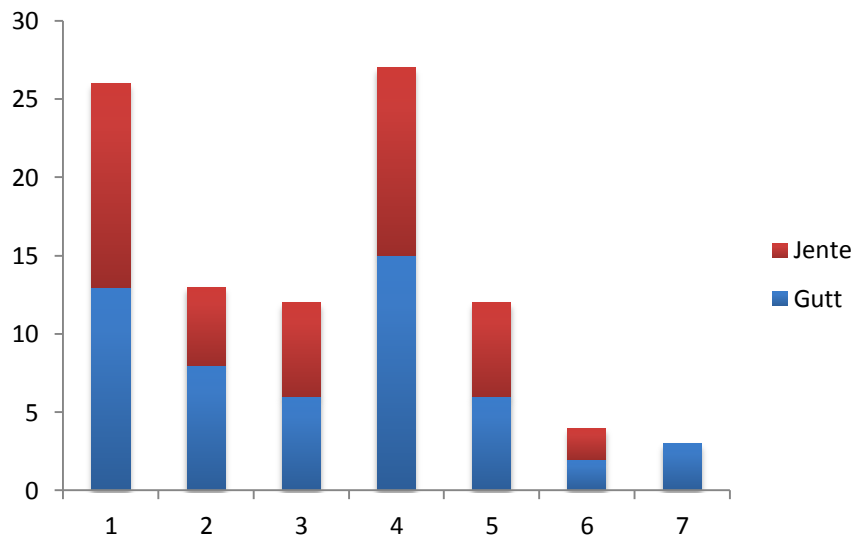
For å kunne se på se om det er forskjeller mellom de ulike utsagnene som er knyttet til de sosiale normene, ble det gjennomført en regresjonsanalyse hvor de ulike faktorene som sosiale normer i dette tilfellet var satt som grunnlag for å utarbeide de ulike sosiale normene. De tre faktorene er i dette tilfellet foreldre, venner og media.

Tabell 5 Lineær Regresjonsanalyse. Intensjon basert på sosiale normer

($n = 98$) (** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$)

	B	SEB	β	R^2	ΔR^2
Steg 1 En faktor				.227***	
Sum Foreldre	.565	.095	.526		
Steg 2 To faktorer				.401***	.123
Sum Foreldre	.268	.110	.250		
Sum Venner	.519	.119	.447		
Steg 3 Tre faktorer				.439*	.038
Sum Foreldre	.201	.111	.187		
Sum Venner	.491	.117	.422		
Media	.195	.078	.211		

Regresjonsanalysen viser at alle faktorene som inngår i sosiale normer er statistisk signifikante. Summevariabel Foreldre oppnår $p < .001$ med $R^2 = .227$. Summevariabel Venner oppnår $p < .001$, $R^2 = .401$. Mens media oppnår $p < .05$, $R^2 = .439$ og en ΔR^2 på $.038$. Dette betyr at media som rollemodell for lederskap er en avgjørende faktor for hvilken intensjon en har til å bli leder.

Figur 6 Oversikt svar: Rollemodeller i media gjør at en ønsker å bli leder

Hvis en ser på hva respondentene har avgitt av svar i henhold til om de opplever media som fremmede for lederskap, ser en at det er et fåtall av respondentene som har avgitt et svar om enighet i påstanden «Rollemodeller i media gjør at jeg ønsker å bli leder».

Ut i fra regresjonsanalysene kan en med dette konkludere at sosiale normer er en påvirkende faktor på intensjon for å bli leder. En kan med dette beholde hypotese *H3b: Sosiale normer har en påvirkende kraft på intensjon for å bli leder.*

5.4 Kontroll

En opplevelse av kontroll, altså å ha mulighet eller ressursene til å kunne gjennomføre en planlagt handling, mente Azjen var en variabel som var med på å påvirke intensjonen for å gjennomfør en planlagt handling (Ajzen, 1991). Ettersom det i dag er langt flere mannlige

enn kvinnelige toppledere i Norge, antok jeg at opplevelse av kontroll var forskjellig mellom kjønnene og kom dermed til følgende hypotese:

H4a: Opplevelse av kontroll til det å bli leder, er forskjellig mellom kjønnene.

For å kunne bekrefte eller avkrefte hypotesen, vil jeg i første omgang kartlegge gjennomsnitt og standardavvik mellom kjønn. Dette er gjennomført på summevariabelen for kontroll. Jenter oppnår i dette tilfellet $M_{\text{jente}} = 5.06$ med $SD = 1.00$. Gutter oppnår $M_{\text{gutt}} = 4.99$ med $SD = 1.34$. En kan dermed anta at det er ingen tydelige forskjeller mellom jenter og gutter.

For å kartlegge om det er en statistisk signifikant forskjell mellom jenter og gutter, gjennomføres det en T-test one-way ANOVA. T-testen oppnår $p > .05$, som i dette tilfellet betyr at det er ikke en statistisk signifikant forskjell mellom kjønnene.

For å bekrefte dette, gjennomfører jeg en lineær regresjonsanalyse med kontroll som den avhengige variabelen og kjønn som den uavhengige variabelen. Regresjonsanalysen oppgir $p > .05$ med $R^2 = .001$. Dette betyr at det er ingen signifikant forskjell mellom jenter og gutter når det gjelder opplevelse av kontroll i relasjon til det å bli leder. En kan dermed forkaste hypotesen på at det er en forskjell mellom jenter og gutter når det gjelder opplevelse av kontroll.

Ettersom Azjens teori om planlagt handling er lagt til grunn for utarbeidelsen av analysen, ble følge hypotese lagt til grunn for å bekrefte at teorien er gjeldene:

H4b: Opplevelsen av kontroll har en påvirkende kraft på intensjon for å bli leder

For å kartlegge dette velger jeg å gjennomføre en lineær regresjonsanalyse mellom intensjon og kontroll. Regresjonsanalysen gir $p < .001$ med $R^2 = .35$. Dette betyr at forholdet mellom de to variablene er statistisk signifikant og at kontroll har en forklaringsgrad på 35 % ovenfor intensjon når kontroll er den eneste uavhengige variabelen.

Ettersom Azjens teori om planlagt handling består av tre uavhengige variabler som påvirker intensjon, ønsker jeg å kartlegge hvordan opplevelsen av kontroll forholder seg når de to andre variablene også er tilstede. Dette vil jeg kartlegge igjennom en lineær regresjonsanalyse med alle tre variablene inkludert, og hvor opplevelsen av kontroll blir tillagt analysen som siste variabel.

Tabell 6 Lineær regresjonsanalyse. Intensjon basert på kontroll i relasjon

(n = 98) (** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$)

	B	SEB	β	R ²	ΔR^2
Steg 1 En variabel				.367***	
Sum Holdninger	.633	.087	.606		
Steg 2 To variabler				.505***	.138
Sum Holdninger	.391	.091	.374		
Sum Sosiale	.575	.115	.438		
Normer					
Steg 3 Tre variabler				.523	.018
Sum Holdninger	.307	.101	.293		
Sum Sosiale	.486	.124	.369		
Normer					
Sum Kontroll	.237	.131	.186		

Kontroll som siste påvirkende variabel oppnår i regresjonsanalysen $p > .05$. Dette betyr at kontroll ikke er statistisk signifikant i relasjon med at de to andre variablene. Kontroll oppnår $p = .07$ med $\Delta R^2 = .018$.

Den uavhengige variabelen kontroll består i dette tilfellet i undersøkelsen av to faktorer. Opplevelsen av å ha kontroll til å kunne gjennomføre handlingen og opplevelsen av uavhengighet vedrørende på planlagte handlingen. For å kunne kartlegge om det er en forskjell i faktorene som summevariabelen til kontroll består av, blir det gjennomført en lineær regresjonsanalyse hvor de ulike utsagnene fra spørreskjemaet består av hver sin konstant. Jeg velger i dette tilfellet å sette inn konstantene som er i tilknytning med uavhengighet først.

Tabell 7 Lineær regresjonsanalyse. Intensjon basert på kontroll

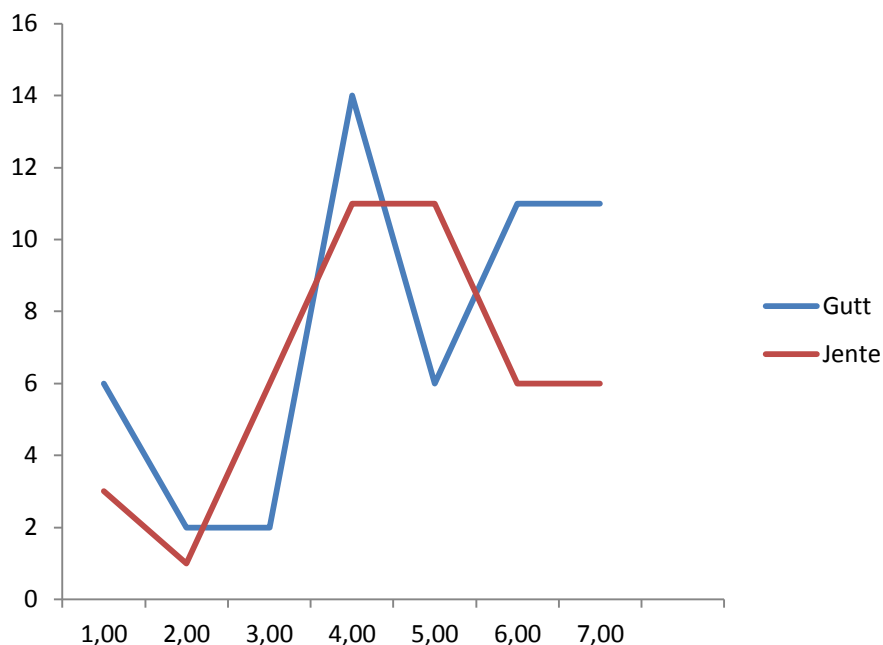
(n = 98) (***) $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$)

	B	SEB	β	R ²	ΔR^2
Steg 1 En faktor				.000	
Venner betyr mye	-.015	.099	-.016		
Steg 2 To faktorer				.132***	.132
Venner betyr mye	-.032	.093	-.034		
Bare meg som stopper meg	.277	.075	.364		
Steg 3 Tre faktorer				.314***	.182
Venner betyr mye	-.006	.083	-.006		
Bare meg som stopper meg	.101	.076	.133		
Tror en kan bli bra leder	.433	.089	.486		
Steg 4 Fire faktorer				.392***	.077
Venner betyr mye	.018	.079	.019		
Bare meg som stopper meg	.076	.072	.099		
Tror en kan bli bra leder	.060	.139	.067		
Tror en det som skal til for å bli leder	.451	.134	.518		
Steg 5 Fem faktorer				.398	.006
Venner betyr mye	.021	.079	.022		
Bare meg som stopper meg	.061	.074	.080		
Tror en kan bli bra leder	.063	.139	.071		
Tror en det som skal til for å bli leder	.356	.166	.408		
Tror har evnene til å nå langt i jobb	.147	.152	.141		

Fra regresjonsanalysen ser en at «Venner betyr mye i valg av jobb» oppnår $p > .05$ med $R^2 = .000$. Dette medfører at den gitte faktoren har ingen relasjon med intensjon. Som nevnt, er

dette en variabel som er reversert på grunn av skalaen til utsagnet hadde den motsatte påvirkningen på intensjon som de resterende utsagnene.

Den andre variabelen som kartla uavhengighet med uttalelsen «Det er bare meg som stopper meg fra å bli leder» oppnådde derimot $p < .001$ med $R^2 = .132$. Dette betyr at denne variabelen forklarer intensjon med 13 %. Den første variabelen som omfatter opplevd gjennomføringsevne: «Jeg tror jeg kan bli en bra leder» oppnår $p < .001$ med $R^2 = .314$ og en økning i forklaringsgraden på $\Delta R^2 = .182$. Mens «Jeg tror jeg har det som skal til for å bli leder» oppnår $p < .001$ med $R^2 = .392$. Derimot «Jeg tror jeg har evnene til å nå langt i en jobb» oppnår $p > .05$ og er dermed ikke statistisk signifikant.

Figur 7 Oversikt svar: Tror en har det som skal til for å bli leder

Ut i fra analysen kan en dermed anta «å tro at man har det som skal til for å bli leder» er en påvirkende faktor for at en oppnår å bli leder. Hvis en ser på hvordan respondentene har svart i henhold til dette spørsmålet, ser en at det er færre jenter enn gutter som er enig i dette utsagnet. Men det er i tillegg flere gutter som er uenig i utsagnet enn jenter som er uenig.

En ser ut i fra regresjonsanalysene at kontroll spiller en svakere rolle enn det de to andre uavhengige variablene holdning og sosiale normer gjorde i forbindelse med den avhengige variabelen intensjon. Men ettersom kontroll ga en $R^2 = .35$ med $p < .001$ i relasjon med

intensjon som eneste variabel, velger jeg å anta at kontroll har en signifikant betydning ovenfor intensjonen om å bli leder.

Avvist	<i>H1: Intensjonen for å bli leder er forskjellig mellom kjønn.</i>
Avvist	<i>H2a: Holdninger til det å bli leder er forskjellig mellom kjønn.</i>
Støttet	<i>H2b: Holdninger har en påvirkende kraft på intensjon for å bli leder</i>
Avvist	<i>H3a: Sosiale normer i forhold til det å bli leder, er forskjellig mellom kjønn.</i>
Støttet	<i>H3b: Sosiale normer har en påvirkende kraft på intensjon for å bli leder</i>
Avvist	<i>H4a: Opplevelse av kontroll til det å bli leder, er forskjellig mellom kjønn.</i>
Støttet	<i>H4b: Opplevelsen av kontroll har en påvirkende kraft på intensjon for å bli leder</i>

Figur 8 Oversikt Resultat Hypoteser

5.5 Oppsummering Hypoteser

Med dette kan en konkludere at det er ingen statistisk forskjell mellom jenter og gutter når det gjelder intensjon for å bli leder. Men ut i fra resultatene kan en se et Azjens teori om planlagt handling i dette tilfellet stemmer med hvordan respondentene har svart. Hvilken holdning en har til handlingen, hvilke sosiale normer som forbindes med handlingen og opplevelse av kontroll til å gjennomføre handlingen påvirker hvilken intensjon en har ovenfor handlingen.

Potensielle grunner for resultatene og hva som kan være forklaringen til hvorfor en ikke finner noen forskjell mellom jenter og gutter, vil jeg belyse og drøfte i følgende kapittel.

6. Drøfting

Jeg vil i dette kapitlet ta for meg resultatene som ble lagt frem under kapittel 5 og drøfte potensielle grunner for de fremkomne resultatene. Jeg vil også trekke forbindelser til sammenhenger som har blitt belyst i teorien under kapittel 2.

6.1 Intensjon

Igjennom resultatene fremkommer det at det ikke er en statistisk signifikant forskjell mellom jenter og gutter når det gjelder intensjon om å bli leder. Dette resulterte i at hypotese *H1: Intensjonen om å bli leder er forskjellig mellom kjønnene* ble avvist. Med dette kunne en konkludere at det ikke var en forskjell mellom kjønnene når det gjaldt intensjon om å bli leder.

Spørsmålet er om intensjonen om å bli leder faktisk kommer til å resultere i handling. Det å ha en planlagt handling om å bli leder er en prosess som kan strekke seg over flere tiår. Dermed er det avgjørende at intensjonen om å bli leder er godt forankret slik at den tåler endringer som kan inntreffe. Azjens mener at intensjon baseres på tre uavhengige variabler. Holdninger, sosiale normer og opplevelsen av kontroll. Det er disse tre variablene som derfor er avgjørende for hvilken intensjon en ender opp med å ha knyttet til en spesifikk handling. Og det som er viktig å merke seg er at alle de tre variablene er utsatt for å bli endret i tilknytning til andre endringer som kan inntreffe i beslutningstakerens livssituasjon.

Holdninger til det å bli leder kan for eksempel bli endret ut i fra hvilke verdier en ser på som vesentlige i livet. Et eksempel hvor det kan være mulighet for at respondentene endrer holdning, er når en går inn i en livsfase hvor en får barn. En slik endring i livssituasjon kan føre til at sine egne ambisjoner blir vektlagt som mindre betydningsfulle. Dette fordi en går fra kun å ha ansvar for seg selv til også å ha ansvar for andre. Holdningen til det å bli leder kan dermed endres til i større grad å fremstå som en egoistisk handling, ettersom den tiden en bruker på egen karriere potensielt kan gå utover de(n) andre personen(ene) en har ansvar for. Livsfaser som respondentene står ovenfor senere i livet gjør at en i større grad må prioritere for å bli leder i forhold til det en har behov for når en er ungdom. Dette kan føre til at respondentene ikke enda oppfatter at det er prioriteringer som må gjennomføres for at en skal ha intensjon for å bli leder.

Endringer kan også forekomme i de sosiale normer over de tiårene det kan ta for å bli leder. Sosiale normer er i stor grad formet av personer som er i direkte relasjon med respondentens hverdag. Dette gjør at grunnlaget for de sosiale normene står i en risiko for å kunne bli endret igjennom årene det tar for å gjennomføre en intensjon om å bli leder. Mens for eksempel foreldre er en stor del av respondentenes liv i dag, er det kanskje en ektefelle som i større grad setter normene i fremtiden. Men sosiale normer kan også endre seg med hvilken fase i livet en er i. De sosiale normene kan være svært forskjellig for en som er i 20 årene og en som er i 40 årene. De sosiale normene forteller en hva som er akseptert og ideelt, og ettersom livssituasjoner endres, kan også hva som er akseptert og ideelt endre seg. Respondentene har kanskje ikke har resonert over hvordan de sosiale normene de kan komme til å stå overfor i fremtiden kan komme til å prege dem.

Kontroll omhandler i hvilken grad respondentene opplever at de er i stand til å gjennomføre den planlagte handlingen. Grad av kontroll for å bli leder kan være en faktor som de unge respondentene kan ha problemer med å forstå, fordi de ikke har innsikt i hva som kreves. Som 15-åring har en aldri vært en del av arbeidslivet. Først når man er i arbeid har man kanskje forutsetninger for å forstå hva som kreves. Det kan også være slik at opplevelse av kontroll kan bli endret på et senere punkt i skolegangen. Dette ettersom erfaringen når det gjelder kontroll blir endret, for eksempel som følge av de resultatene man oppnår. Et annet eksempel er når en får barn. Det kan da være at en opplever at en ikke har kontroll over familiesituasjonen og med det ikke ønsker å prioritere handlingen om å bli leder.

Å bli leder handler i mange tilfeller om å tørre å ta risiko; å påta seg en jobb som en kan lykkes med, men også mislykkes med. Dette kan for eksempel føre til at en ikke har en stabil inntekt i en periode. Ledelse kan også være ubehagelig. En kan måtte ta vanskelige avgjørelser med stor betydning for mange mennesker. Spørsmålet er om respondentene har kartlagt hvilken kontroll det er behov for. Forstår respondentene hva som skal til for å bli leder?

Ungdom mangler fortsatt mye erfaring for å forstå hva som skal til for å bli ledere på grunn av at tidsaspektet er så langt, og det er mange avgjørende og uoversiktlige faktorer som skal til for å kunne klare å gjennomføre handlingen. Selv om Weithorn & Campbell (1982) beviste at ungdoms kapasitet til å tenke logisk og rasjonelt er på et nivå med voksende, kan det hende at intensjonen om å bli leder er en handling som er for omfattende og for kompleks til at ungdom forstår hva som skal til for å ha kontroll til å gjennomføre

handlingen. Rogel et.al. (1980) påviste at ungdom i tilfeller hvor de stod ovenfor valg ofte kunne konkludere med et svar som ikke var det mest optimale. Dette ettersom de ikke hadde god nok kunnskap om relevante faktorer som kunne ha betydning for valget (Rogel, 1980). Det kan i vårt tilfelle være at respondentene som har blitt undersøkt ikke er i stand til å gi et optimalt svar ut i fra en objektiv situasjonsforståelse når det gjelder det å bli leder, ettersom de ikke er klar over relevante faktorer i forbindelse med handlingen. Dermed kan det føre til at det potensielt hadde vært en forskjell mellom jenter og gutter når det gjaldt intensjon for å bli leder, hvis respondentene hadde hatt en større kunnskap og erfaring om hva som kreves.

Ettersom respondentene har liten erfaring med handlingen å forsøke å bli leder, kan dette føre til at det er enkelthendelser som er med å prege svarene som respondentene har avgitt. Reyna, Woodruff & Brainerd (1987) påpekte at den informasjonen som respondentene faktisk har og som de allerede har blitt eksponert for, har større sannsynlighet for å bli vektlagt inn mot en avgjørelse (Reyna, Woodruff & Brainerd, 1987). Dette kan føre til at de få erfaringene respondentene har når det gjelder lederskap i dette tilfellet i for stor grad blir vektlagt. Det kan bety at hendelser som respondentene har vært eksponert for i oppveksten kan i en større grad være med på å påvirke hvilken intensjon en har for å bli leder enn rasjonell tenking over hva handlingen om det å bli leder faktisk omfatter. Dette gjør at det kan være grunnlag for at rollemodeller spiller en større rolle enn senere i livet. På grunn av dette kan intensjonen om å bli leder endre seg på et senere tidspunkt, ettersom tilgang til økt informasjon om handlingen vil føre til at enkelthendelser vil få en svakere betydning. Dette kan igjen føre til at det resultatet en oppnår i denne undersøkelsen kan endres ettersom respondentene blir eldre. Dermed er det en risiko for at det kan oppstå forskjeller mellom kjønnene på et senere tidspunkt.

Teorien om planlagt handling gir kun et innblikk i hvordan situasjonen er hos respondentene akkurat på det tidspunktet dataen blir samlet inn. Dette betyr at resultatene bare kan konkludere med hva intensjonen til 15-åringer er når det gjelder å bli leder akkurat i den situasjonen de står i nå. En kan ikke nødvendigvis konkludere med at dette er en intensjon som holder seg over flere år. Ettersom jeg i dette tilfellet har tatt for meg en planlagt handling som vil ta flere tiår, er dette en begrensing som det i dette tilfellet er viktig å påpeke.

Når en har tilfeller hvor intensjon ikke har en like sterk forbindelse til selve handlingen som skal utføres, kan en få de gitte respondentene til å utarbeide en «implementeringsintensjon»

(Ajzen, 1991). Dette betyr at de respondentene setter opp en plan hvor man i detalj forteller når, hvor og hvordan en skal gjøre det i ulike situasjoner for å gjennomføre handlingen (Gollwitzer, 1999). I dette tilfellet betyr det at de ungdommene som har en intensjon om å bli leder, kan øke sannsynligheten for å bli ledere ved i større grad å planlegge hva som må til og hvilke prioriteringer som må bli gjort i ulike faser av livet. Altså at en planlegger hvordan en skal kunne gjennomføre handlingen om å bli leder sammen med det å ha familie. Hvis en gjør en slik planlegging basert på intensjon, så vil det være en større sannsynlighet for at de 15-åringene som har intensjon om å bli leder, faktisk gjennomfører handlingen. En kan i dette tilfellet stille seg spørsmålet om hvor mange av respondentene som faktisk har planlagt å bli ledere. Ut i fra spørreundersøkelsen ser at spørsmålet «Jeg planlegger å bli leder» oppnår $M = 3.40$, $SD = 1.61$, noe som tilsier at respondentene summert sett ikke fremstår å ha en «implementeringsintensjon».

Med dette kan en konkludere at resultatene knyttet til å kartlegge intensjonen til respondentene, gir et bilde av en oppfatning respondentene innehar når datamaterialet ble hentet inn, men ikke nødvendigvis gir en sterk indikasjon på hva situasjonen kommer til å være når det gjelder andel kvinner og menn blant ledere i fremtiden. Men resultatene kan gi grunnlag for å anta at oppveksten ikke ser ut til å ha skapt stereotypiske forskjeller mellom jenter og gutter når det gjelder ambisjoner for egen karriere.

6.2 Holdninger

Jeg antok ved innledningen av denne undersøkelsen at det ville være en forskjell mellom jenter og gutter når det gjaldt holdninger til det å bli leder. Men som analysen viser, er det ingen statistisk signifikant forskjell mellom de to respondentgruppene når det gjelder holdninger til det å bli leder.

Det å være en leder, kan for mange fremstå som positivt ettersom det er forbundet med en prestasjon eller oppnåelse. Det kan være at den holdningen en har ovenfor det å være leder, er basert på de i samfunnet som er ledere i dag. Altså at en knytter holdningene til lederskap til dagens mannsdominerte virkelighet. Det kan hende at hvis en hadde spurt om holdningen til en kvinnelig leder med barn, at en kanskje hadde fanget opp en annen holdning til ledelse enn den man faktisk oppdaget i dette tilfellet. Det kan derfor hende at holdninger fra respondentenes side til en viss grad er basert på stereotypi. Dette kan føre til en risiko for at holdningene ikke relateres til respondenten selv hvis man ikke oppfatter en relasjon til

stereotypien en har beskrevet holdningen på grunnlag av. Tversky & Kahneman mente at menneskers hukommelse er bygget opp på en slik måte at man ønsker å klassifisere holdninger, hendelser, objekter og personer i ulike kategorier (Tversky & Kahneman, Extensional versus intuitive reasoning: The conjunction fallacy in probability judgment, 1983). Dette kan føre til at de holdningene datamaterialet viser ikke nødvendigvis resulterer i handling. Hvis en oppfatter en leder som en stereotypisk karakter, så kan det føre til at en har positive holdninger ovenfor denne stereotypien, men ikke nødvendigvis kategoriserer seg selv i den samme kategorien. Dermed kan det forekomme at holdningene ikke samstemmer med hvordan en handler. Holdningene når det gjelder det å bli leder er ikke påvirket av kjønn. Men hvordan holdningene er kategorisert hos respondentene og om dette er en kategori respondentene identifiserer seg med, kjenner vi ikke til.

Resultatene viser derimot at Azjens teori om planlagt handling er statistisk signifikant overfor holdning. Det er en signifikant sammenheng mellom intensjonen om å bli leder og om en har en positiv eller negativ holdning til det å bli leder. Dette medførte at en kunne beholde hypotesen *H2b: Holdninger har en påvirkende kraft på intensjon om å bli leder.*

En holdning er knyttet til positive eller negative relasjoner. Derfor er det logisk at mennesker gjennomfører handlinger som de relaterer positive holdninger til. Når en har en positiv holdning overfor en handling, vil en i større grad minimere den negative problematikken som kan være knyttet til den spesifikke handlingen. Mens hvis en har en negativ holdning til handlingen, vil en i større grad minimalisere de positive relasjonene som er knyttet til den spesifikke handlingen. Holdninger kan med dette føre til at en ikke klarer å se de objektive synspunktene som en burde ha i relasjon til en handling. På den måten kan holdninger fungere i denne situasjonen som en faktor eller ankringspunkt for hvordan en evaluerer om en har intensjon om å bli leder eller ikke. Epley et.al (2004) mente at faktorer som en blir eksponert for i en tidlig fase var med på å prege hvordan en vurderte situasjonen videre. Spesielt gjaldt dette i situasjoner hvor det var vanskelig å få oversikt over (Epley, Keysar, Van Boven, & Gilovich, 2004). I tilfellet med intensjon om å bli leder stemmer dette godt, ettersom det er en handling det er vanskelig å få kontroll over. Dermed kan en anta at det er større sannsynlighet for at et ankringspunkt som holdninger kan være, fremstår som en avgjørende faktor for hvilken intensjon en har når det gjelder det å bli leder.

Men et slik ankringspunkt kan også føre til en hemming av logisk tankegang i relasjon til hvordan en burde handle. Selv om handlingen ikke nødvendigvis er vanskelig eller negativ å

gjennomføre, kan holdningene i relasjon til en handling medføre psykologiske hindringer som gjør at handlingen kan oppleves som negativ eller vanskelig. Spesielt gjelder dette i situasjoner hvor det er liten kjennskap til selve handlingen, ettersom det i disse tilfellene er svært få holdepunkter å danne en logisk holdning på grunnlag av. Mer kjennskap og kunnskap som underbygger holdninger kan føre til at holdninger i større grad står i samsvar med handling. Dette kan trolig også være grunnen til at spørsmålet om holdning tilknyttet om en lederjobb er «vanskelig eller lett», oppnådde en tydelig relasjon til intensjon i undersøkelsen. Dette var et spørsmål som i større grad var tilknyttet logikk.

Det er derfor forståelig at en i dette tilfellet beholder hypotesen om at det er sammenheng mellom holdninger og intensjon som leder til handlinger.

6.3 Sosiale normer

Ettersom forskjellen mellom jenter og gutter når det gjaldt sosiale normer ikke var statistisk signifikant mellom de to kjønnene, ble hypotesen *H3a: Sosiale normer i forhold til det å bli leder, er forskjellig mellom kjønn* forkastet.

Sosiale normer var i dette tilfellet etablert med grunnlag i foreldre, venner og media. Ettersom det ikke var noen forskjell mellom jenter og gutter når det gjaldt oppfatning av sosiale normer, kan det være grunnlag for å anta at de sosiale normene som jenter og gutter eksponeres for i oppveksten ikke er ubalansert hemmende for en av partene. Dette kan bety at den klassifiseringen av forskjellen på kjønn som en opplever i oppveksten, ikke er hemmende for kun den ene part når det gjelder intensjon om å bli leder.

Jenter og gutter har i dag mye av det samme formelle grunnlaget for å lykkes i å bli ledere sammenlignet med hvordan det var før. Bare for noen tiår tilbake var mulighetene for kvinner til å bli ledere svakere enn hva de er i dag. Det var for eksempel færre barnehageplasser og så kort fødselspermisjon at mange tok ut ulønnet permisjon og ble vekke fra arbeidslivet en lenger periode. At mulighetene i større grad har blitt like mellom kvinner og menn, kan være et grunnlag for at de sosiale normene som dannes rundt jenter og gutter som vokser opp i dag er forskjellig enn hva de kanskje har vært før.

Men det kan også hende at de normene en har blitt eksponert for i oppveksten ikke vil bli synlig før senere i livet. Det kan hende at de sosiale normene i større grad ikke fremmer

lederskap som et positivt ladd begrep når andre forpliktelser og relasjoner blir knyttet opp til den livsfasen en er i. Når en er ungdom, har en svært få forpliktelser overfor andre personer. De eneste forpliktelsene ungdom i stor grad har, er skolearbeid. Dette er en forpliktelse som på det tidspunktet ikke kolliderer med det å bli leder. Derimot henger forpliktelsen mot skole og det å bli leder godt sammen. Dette betyr at det i liten grad er noen form for kollisjoner av verdier for de spurte respondentene. Dette fører trolig til at det er enklere å kommunisere sosiale normer om lederskap når en fortsatt er i skole, ettersom ambisjoner om lederskap underbygger de forpliktelser en har som ungdom. Når en derimot har gjennomført skolegangen, vil nye former for forpliktelser fra samfunnet trolig oppstå. Forpliktelser som for eksempel å stifte familie. I dette tilfellet vil ikke det å bli leder i like stor grad kunne knyttes sammen med de forpliktelsene som har oppstått. Med andre ord kan det da i større grad oppstå kollisjon med forpliktelser knyttet til de sosiale normene en er eksponert for. Dette fordi de to faktorene ikke trekker i samme retning i like stor grad som de faktorene skole og det å bli leder. At det kan være større forskjell i de sosiale normene mellom kjønnene på et senere tidspunkt, er trolig gjeldende i store deler av den vestlige verden. Jenter og gutter møter sosiale normer som understreker betydningen av å prioritere skole og jobbframtid når de er i tenårene. Men forskjellene kan være større på et senere tidspunkt i livet

En ser ut i fra resultatene at de opplevde sosiale normene påvirker intensjon i høy grad. Det gjør at hypotese *H3b: Sosiale normer har en påvirkende kraft på intensjon for å bli leder* beholdes. Det som også fremkommer av resultatene, er at media spiller en viktig rolle for om respondentene har intensjon for å bli ledere eller ikke. Barn og unge er i dag i langt større grad enn for noen ti-år siden eksponert for media og de holdninger som reflekteres der. Tilgang til eksempler er avgjørende på hva en ser på som relevant når det gjelder sine egne valg. En har lettere for å gjennomføre handlinger som en selv har lett tilgjengelige eksempler på i hukommelsen enn handlinger en ikke har eksempler på (Tversky & Kahneman, Judgment under uncertainty: Heuristics and biases, 1974). Media kan på den måten være med på å modne oppfatningen for hva vi ser på som enkelt og mulig å gjennomføre. Men kan også gi oss det motsatte signalet at handlinger er vanskeligere å gjennomføre. Media gir oss tilganger til eksempler som kan påvirke hvilke avgjørelser en faktisk ender opp med å ta.

Svært få av respondentene ser på media som fremmende for lederskap. Dette betyr at media på den måten kan være med på å fremmedgjøre lederskap som et alternativ. På denne måten har media stor makt over valgene til ungdom og hva ungdom ser på som en mulighet for

fremtiden. Det kunne vært ønskelig at media i større grad fremmet lederskap, selv om media neppe lar seg styre på en slik måte. Gjennomslagskraften på ønsket om å bli leder er i alle fall stor ettersom man hadde en forklaringsgrad på intensjon på 42 % og at gjennomsnitt for begge kjønnene er svært lave.

For å fremme lederskap blant unge på en mest optimal måte, kan en anta at det ville vært gunstig å bruke media aktivt. Ved å forme rollemodeller igjennom media som fremmer lederskap, vil trolig intensjon til ungdom om å bli ledere, øke.

6.4 Kontroll

Ettersom det ikke var statistisk signifikant forskjell mellom jenter og gutter når det gjaldt opplevelse av kontroll, ble hypotesen *H3a: Opplevelse av kontroll til det å bli leder, er forskjellig mellom kjønnene* forkastet.

I spørreskjemaet ble kontroll i stor grad knyttet til spørsmålsstillinger som gikk på eget ansvar for egne valg; at en selv stod som ansvarlig for det å ønske å bli leder. Spørsmålene som dekket opplevelsen av kontroll til å gjennomføre handlingen, bestod ikke av en kartlegging av om en hadde spesifikke ressurser til å gjennomføre handlingen, men av personens egen vurdering av om en hadde ressursene til å gjennomføre handlingen. På den måten var spørsmålene som ble gitt i spørreskjemaet i langt større grad knyttet til personens egen opplevelse av kontroll enn den faktiske kontrollen en hadde.

En opplevelse av over å ha kontroll til å gjennomføre en handling er avgjørende for å om en har intensjon til å gjennomføre en spesifikk handling. Men er det også avgjørende at en faktisk har disse evnene? Å lykkes på skolen er i mange tilfeller avgjørende for å lykkes i det å bli leder. Det kreves kompetanse for å bli leder og kunnskap til å forstå hvordan samfunnet fungerer. Derfor skulle en anta at opplevelse av kontroll for å bli leder, var knyttet til at en har en opplevelse av kontroll når det gjelder skolegang og kunnskap som en må tillære seg for å lykkes. Men en kan stille spørsmål ved om det er en sammenheng i undersøkelsen når det gjelder i opplevd kontroll og faktisk kontroll basert på skole. Jenter lykkes i langt større grad på skolen enn gutter ved at 75 % av jentene fullfører videregående skole, mens bare 62 % av gutter gjør det. Med det grunnlaget, skulle en anta at opplevelse av kontroll knyttet til det å bli leder, hadde slått positivt ut for jenter, ettersom de har statistisk sett mer kontroll ovenfor situasjonen ettersom de gjør det sterkere på skolen. Men i denne undersøkelsen vises

ikke dette. Dette betyr trolig at en ikke forbinder opplevelse av kontroll knyttet til det å bli leder ut i fra hvor stor kontroll ungdommene faktisk har i dagens situasjon. Dette betyr at prestasjonene som en oppnår i skolen ikke nødvendigvis påvirker i hvilken grad en føler kontroll med hensyn til å bli leder. Azjen (1991) mente at den faktiske kontrollen til å gjennomføre en planlagt handling var med på å påvirke opplevelsen av kontroll. Men basert på denne undersøkelsen er det ingen tydelige tegn på at faktisk kontroll er med på å påvirke opplevd kontroll. En kan derfor stille seg spørsmålet om hva respondentene bygger sine svar på når det gjelder opplevelse av kontroll til å bli leder.

Når en ser på hvordan oppfattelsen av kontroll er med på å påvirke intensjon i denne undersøkelsen, ser en at når kontroll er den eneste predikatoren på intensjon, så har kontroll en statistisk signifikant forklaringsgrad på intensjon med 35 %. Men en ser også i analysen at kontroll oppnår en $p > .05$ på når de to andre uavhengige variablene, holdning og sosiale normer, blir tatt med i utregningen. Spesielt er det sosiale normer som gjør at kontroll ikke oppnår å bli statistisk signifikant.

Dette kan tyde på at sosiale normer og opplevelse av kontroll i stor grad måler det samme hos respondentene. Etersom jeg analyserte at graden av opplevd kontroll knyttet til det å bli leder ikke i dette tilfellet ser ut til å henge sammen med de faktorer som kan signalisere at man faktisk har mulighet til å bli leder når man er ungdom, kan det derfor hende at det er de sosiale normene som er med på å forme opplevelsen av kontroll. Dette ettersom den lineære regresjonsanalysen konkluderer med at det er sammenheng mellom de to konstantene. Det kan altså være at opplevelsen av kontroll kan være dannet på grunnlag av sosiale normer.

I størst grad ligger trolig dette ansvaret hos foreldre, ettersom de er den sosiale gruppen som i størst grad gir tilbakemeldinger på ungdommens evner. Etersom foreldre er den relasjonen som har ansvar for å følge opp utvikling av evner og tilbakemeldinger, er det trolig de som i størst grad kan være med på å påvirke hvilken oppfatning ungdom har om egne forutsetninger for å bli leder. Dette betyr også at foreldre trolig spiller en betydelig rolle for om ungdom har intensjon for å bli ledere eller ikke.

7. Konklusjon

Hensikten med denne studien har vært å kartlegge om det var forskjeller mellom jenter og gutter i ungdomsskolealderen når det gjaldt intensjonen om å bli leder i fremtiden. Grunnlaget for å gjennomføre denne kartleggingen var de store forskjellene når det gjelder kjønn i toppleder-stillinger i Norge. Spesielt innenfor privat sektor.

Det er gjennomført lite forskning når det gjaldt ungdoms oppfatning om det å bli leder. Etersom holdninger, sosiale normer og opplevelse av kontroll er faktorer som etableres på et tidlig tidspunkt, mente jeg det var gunstig å se om disse variablene var forskjellige med hensyn til ledelse allerede fra tidlig i livet.

Analysen viser at det ikke er en signifikant forskjell mellom jenter og gutter når det gjelder intensjonen om å bli leder i fremtiden. Jenter og gutter oppnår ingen statistisk signifikant forskjell når det gjelder holdning, sosiale normer og opplevelse av kontroll. Det betyr dermed at jenter og gutter har den samme intensjonen og det samme grunnlaget for å bli ledere.

Det som kanskje er overraskende, er at dette ikke samsvarer med det som faktisk skjer, i alle fall ikke i dag. Det er langt flere menn i toppleder-stillinger enn det er kvinner. Forskjellene mellom resultatene fra denne analysen og statistikken over den faktiske fordelingen av kvinner og menn i lederstillinger, kan ha to potensielle årsaker.

1) Første antakelse er at vi står vi ovenfor en situasjon hvor sammensetningen av kjønn i lederroller i langt større grad vil bli utjevnet i fremtiden. Altså at dagens ungdom har en langt større grad av likhet når det gjelder intensjon til å bli ledere i fremtiden enn det som har vært gjeldende tidligere.

2) Den andre antakelse for forklaring av resultatet til studien er at intensjonen som en har som 15-åring vil endre seg på et senere tidspunkt i livet. Denne endringen vil dermed føre til at det oppstår forskjeller mellom kvinner og menn når det gjelder intensjon om å bli ledere. Ved at intensjonen skal endre seg på et senere tidspunkt, må de uavhengige variablene endres, som i dette tilfellet er holdninger, sosiale normer og opplevelsen av kontroll. Hvis dette er tilfellet, betyr det at jenter og gutter som er i tenårene i dag har oppnådd den samme intensjonen om å bli leder, men at denne balansen vil endres når kjønnene går inn i andre livsfaser og sosiale roller.

Et annet viktig moment i resultatene, er at Ajznes (1991) teori om planlagt handling, i denne undersøkelsen stemmer. En ser at alle de tre uavhengige variablene spiller inn på hvilken intensjon en faktisk har for å bli leder. Handling, sosiale normer og opplevelse av kontroll er med på å påvirke om en har en intensjon om å bli leder i fremtiden. Men en ser også ut fra analysene, at opplevelse av kontroll i stor grad er knyttet til sosiale normer. Dette betyr at i tilfellet hvor en måler ungdoms intensjon for å bli leder, er sosiale normer spesielt avgjørende. Innenfor normer er det spesielt rollemodeller i media som spiller en avgjørende rolle for hvilken intensjon ungdom har for å bli ledere.

Ettersom media ble oppfattet som lite fremmede når det gjelder lederskap, kan en stille seg spørsmålet om dette er en faktor som kan fremstå som hemmende for å skape morgendagens ledere. Begge kjønn oppfattet media som lite fremmede for lederskap. Ettersom media fremstod som en avgjørende variabel kan en konkludere med at dette er en viktig variabel for å øke intensjonen om å bli ledere ytterligere blant ungdom.

Gode ledere er i mange tilfeller avgjørende for at næringslivet skal lykkes. Ut i fra denne analysen fremstår det som mest hensiktsmessig å skape gode rollemodeller for å fremme lederskap, for at fler ungdommer skal ha intensjon om å bli ledere i fremtiden.

7.1 Aspekter for videre forskning

Som det fremgår av konklusjonen, mangler det en tydelig sammenheng mellom resultatene og dagens situasjon når det gjelder kjønnsfordelingen mellom norske toppledere. Ettersom denne studien er knyttet til nåsituasjonen, er det ikke mulig å si noe om respondentene faktisk gjennomfører intensjonen. Azjen (1991) mente at det var mest hensiktsmessig hvis en kunne knytte intensjon og de uavhengige variablene som påvirker intensjon opp mot de faktiske handlingene som blir gjennomført. Men i denne undersøkelsen blir en slik oppfølging vanskelig å gjennomføre, ettersom det vil kunne ta flere tiår før en kan få et bilde av om den planlagte handlingen faktisk blir gjennomført. Derfor ville det vært gunstig å gjennomføre en undersøkelse som kunne fulgt respondentene over mange år, for å se på om intensjonen endres. På denne måten kunne en i større grad oppnådd et korrekt svar på om de intensjonene som ungdommene har, faktisk er det de gjennomfører.

Et annet punkt som kunne vært gunstig å analysere, er å gjennomføre en undersøkelse med det samme spørreskjemaet, men med respondenter som er 10 og 20 år eldre. På den måten kunne en analysert om det fantes endringer i intensjon og de tre uavhengige variablene. Ved å gjennomføre en slik undersøkelse kunne en i større grad konkludert om intensjon er stabil igjennom ulike livsfaser, eller om trenden på intensjon varierer ut i fra hvilken livssituasjon respondentene står overfor. På den måten kunne en i større grad sett på hvilket punkt eventuelle endringer i intensjon om å bli leder endres og eventuelt når i livsfasen det oppstår signifikante forskjeller mellom kvinner og menn. Med en slik analyse, kunne en også i større grad kartlagt hvilke av de ulike variablene som spiller inn på intensjon og om påvirkningen av ulike variabler varierer ut i fra hvilken situasjon respondentene er i.

Ettersom rollemodeller i media så ut til å spille en viktig rolle i forhold til hvilken intensjon ungdom har angående det å bli leder, kan en videre undersøkelse basert på hvilken type media ungdom faktisk eksponeres for og hvilke type personer i media som ungdom relaterer seg til. På denne måten kan en i større grad kartlegge hva som gjør at ungdom ikke oppfatter rollemodeller i media som ledelses-fremmede og eventuelt hva rollemodellene egentlig fremmer. Ved å kartlegge medievaner og forhold til ledelse for ungdom, kan en i større grad forstå hvordan en kan legge til rette for at ungdom skal ønske å bli ledere.

Det kunne også være gunstig å gjennomføre en analyse basert på intensjon om å bli leder opp mot de faktiske resultatene som respondentene har oppnådd. I dette tilfellet kunne det for eksempel vært en sammenhengende vurdering av datamaterialet sammen med de karakterene som ungdommene har oppnådd. Hvis en hadde gjennomført undersøkelsen med en slik variabel, kunne en i tydeligere grad kontrollert om faktiske resultater spiller inn på opplevelse av evner. Dette hadde vært spesielt relevant ettersom en i denne undersøkelsen kunne analysert om det er en statistisk sammenheng mellom opplevelse av evner og faktiske evner. På den måten kunne en kartlagt om opplevelse av evner er knyttet til den faktiske situasjonen. Eller om opplevelse av evner er i større grad er knyttet til sosiale normer, som var tilfellet i denne analysen.

Analysen konkluderer med at det er ingen forskjell mellom kjønnene når det gjelder intensjon om å bli ledere når en er ungdom. Det betyr dermed at noe trolig endres med dem de neste 20 årene, eller at vi står ovenfor en massiv ending i lederrekrutteringen i Norge. Om en holder seg til intensjonen en har som 15-åring kan forskjellen i antall kvinnelige og

mannlige ledere reduseres fremover. Men hvor likestilte respondentene faktisk blir, kan bare tiden vise.

Litteraturliste

- Afenposten. (2014, 11 23). De ble ledere før de fylte 25. *Aftenposten*.
- Ajzen. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 179-211.
- Alvesson & Billing . (2009). *Understanding Gender and Organizations*. California: SAGE Publications Ltd.
- Bakken, F. (2009). *Det kjønnsdelte arbeidsmarkedet i Norge*. Oslo: NAV.
- Bartlett, F. C. (1958). *Thinking: An experimental and social study* . New York: Basic Books .
- Blyant & Oliver . (2009). *Media Effects: Advances in Theory and Research*. New York: Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Bringedal & Lappgård . (2012, 03 07). *Statistisk Sentralbyrå*. Hentet 12 19, 2014 fra Bruk av foreldrepermisjon: Likere deling av foreldrepermisjonen: <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/likere-deling-av-foreldrepermisjonen>
- Burns & Burns. (2008). *Business Research Methods and Statistics Using SPSS*. London: Sage Publications Ltd.
- Crotty. (1998). *The Foundations of Social Research*. London : Sage.
- Cyert, R. M., & March, J. G. (1963). *A behavioral theory of a firm* . Englewood Cliffs : Prentice Hall .
- E24. (2014, 09 05). *Kari Krogstad er én av fem kvinnelige toppsjefer på Oslo Børs*. Hentet 12 18, 2014 fra <http://e24.no/jobb/ledertalentene/kari-krogstad-er-en-av-fem-kvinnelige-toppsjefer-paa-oslo-boers/23287074>
- Epley, N., Keysar, B., Van Boven, L., & Gilovich, T. (2004). Perspective talking as egocentric anchoring and adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 327-339.

- Gill & Johnson . (2010). *Research Methods for Managers 4th edn.* London: Sage.
- Gollwitzer, P. (1999). Implementation intentions: Strong effects of simple plans. *American Psychologist*, 493-503.
- Hastie & Dawes. (2010). *Rational Choice in an Uncertain World* . California: SAGE Publications Inc.
- Hays, W. L. (1994). *Statistics* . London: Holt-Saunders .
- Iacobucci & Churchill. (2010). *Marketing Research Methodological Foundations.* Hampshire : South-Western Cengage Learning.
- International Labor Office . (2004). *Breaking through the glass ceiling. Women in management* . Geneva: International Labor Office .
- Johannessen, Tufte & Thornhill. (2011). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode 4th edition.* Oslo: Abstrakt Forlag.
- Johnson & Clark. (2006). *Business and Management Research Methodologies.* London: Sage.
- Kaufmann & Kaufmann. (2003). *Psykologi i organisasjon og ledelse* . Bergen: Fagbokforlaget.
- Kling, Hyde, Showers & Buswell . (1999). Gender Differences in Self-Esteem: A meta-analysis . *Psychological Bulletin* , 470-500.
- Kuperberg & Stone. (2008). The Media Depiction of Women Who Opt Out. *Gender & Society*, 497-517.
- Kvande & Rasmussen. (1990). *Nye Kvinneliv. Kvinner i menns organisasjoner.* Oslo: Ad Notam Forlag AS.
- Lockwood. (2005, 5 9). "Someone Like Me can be Successful": Do College Students Need Same-Gender Role Models? *Psychology of Women* .
- Orlofsky. (1978). Identity Formation. Achievement, and fear of success in college men and woman. *Journal of Youth Adolescence*, 39-62.

-
- Raymore, Godbey & Crawford. (1994). Self-Esteem, Gender and Socioeconomic Status: Their Relation to Perceptions of Constraint on leisure among adolescents. *Journal of Leisure Research* , 99-118.
- Reskin & Padavic . (1994). *Women and Men at work* . Thousand Oaks: Pine Forge Press.
- Reyna, Woodruff & Brainerd. (1987). Attitude change in adults and adolescents: Moderation versus polarization, statistics versus case histories. I M. H. Schulenberg, *Health Risks and Developmental Transitions During Adolescence* (s. 110). Cambridge: Cambridge University Press .
- Rogel. (1980). Contraceptive behavior in adolescence: A decision-making perspective. *Journal of Youth and Adolescence* , 941-501.
- Ryan & Haslam. (2007). The Glass cliff: Exploring the dynamics surrounding women's appointment to precarious leadership position. *Management Review* , 1292-5.
- Saunders, Lewis & Thornhill . (2009). *Research Methods for Business Students 5 th edition*. London: Pearson Education Limited.
- Solheim, Syvertsen & Smith-Meyer. (2013, 11 19). *Store Norske Leksikon* . Hentet 12 19, 2014 fra Massemedier i Norge: https://snl.no/Massemedier_i_Norge
- Statistisk Sentralbyrå. (2014, 03 20). *Lønn*. Hentet 12 18, 2014 fra <http://www.ssb.no/lonnansatt/>
- Statistisk Sentralbyrå . (2014). *Styre og leiding i aksjeselskap*. Hentet 12 20, 2014 fra <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=LedAksjeForetak&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=virksomheter-foretak-og-regnskap&KortNavnWeb=styre&StatVariant=&checked=true>
- Statistisk Sentralbyrå. (2008). *Lønn som fortjent?* Hentet 12 18, 2014 fra http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/39405?_ts=132af1d8520
- Statistisk Sentralbyrå. (2010). *Kvinner og menn i Norge* . Oslo: Statistisk Sentralbyrå.

- Stewart, K. R., & Hammond, T. R. (2001). *The essential Brunswik*. New York: Oxford University Press.
- Stice, Schupak-Neuberg, Shaw & Stein. (1994). Relation of Media Exposure to Eating Disorder Symptomatology: An Examination of Mediating Mechanisms. *Journal of Abnormal Psychology*, ss. 836-840.
- Tomasetto, Alparone & Cadinu. (2011). Girls' Math Performance Under Stereotype Threat: The Moderating Role of Mothers' Gender Stereotypes. *Developmental Psychology*, ss. 943-949.
- Tversky, A., & Kahneman, D. (1974). Judgment under uncertainty: Heuristics and biases. *Science* , ss. 1124-1131.
- Tversky, A., & Kahneman, D. (1983). Extensional versus intuitive reasoning: The conjunction fallacy in probability judgment. *Psychological Review* , 293-315.
- Vikan, S. T. (2001, 04 18). *Statistisk Sentralbyrå*. Hentet 12 20, 2014 fra Hvor likestilte er vi?: <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/hvor-likestilte-er-vi--18579>
- Von Neumann & Morgenstern . (1947). *Theory of games and economic behavior 2dn edition*. Princeton : Princeton University Press.
- Weithorn & Campbell. (1982, 12). The Competancy of Children and Adolescents to Make Informed Treatment Decitions . *Child Development*, ss. 1598-1598.
- World Economic Forum . (2013). *The Global Gender Gap Report*. Geneva: World Economic Forum.
- World Medical Association, Inc. (2013, 10). *WMA Declaration of Helsinki* . Hentet 12 20, 2014 fra Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects: <http://www.wma.net/en/30publications/10policies/b3/index.html>

Vedlegg

Informasjonsbrev til Rektor

Til

Rektor ved XXX Skole

18.11.14

Informasjonsbrev om spørreundersøkelse

Jeg søker med dette om tillatelse om å gjennomføre en spørreundersøkelse på deres skole på 10. klassetrinn. Spørreundersøkelsen er i forbindelse med en Masteroppgave ved Norges Handelshøyskole (NHH) innen Strategi og Ledelse.

Spørreundersøkelsen handler om jobb og tar for seg hvilken holdning ungdommer har for det å bli leder på en arbeidsplass i fremtiden. Undersøkelsen har som mål å kartlegge hva som er drivende faktorer for at noen kunne tenke seg å bli ledere i forhold til andre.

Spørreundersøkelsen består av 17 spørsmål hvor elevene skal sette ring rundt et tall på en syvpunkts-skala. Spørreundersøkelsen er på ett A4-ark og vil ikke ta mer enn ti minutter.

Spørreundersøkelsen er anonym og det vil ikke være mulig å kunne spore et svar tilbake til en person. Spørreskjemaene vil bli makulert etter at tallene er ført inn i en kalkyle.

Vennlig hilsen

Hilde Thomassen

Spørreskjema

Spørreskjema om jobb og det å bli leder/sjef på en arbeidsplass.

- Jente*
- Gutt*

Sett ring rundt det tallet som du mener passer for deg.

Jeg har lyst til å bli leder

Uenig (Nei) :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Enig (Ja)

Jeg planlegger å bli leder

Uenig (Nei) :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Enig (Ja)

Det å være leder tror jeg er:

Ikke bra :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Bra

Ubehagelig :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Behagelig

Uinteressant :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Givende

Kjedelig :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Spennende

Vanskelig :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Lett

Jeg tror mine foreldre mener jeg burde bli leder i framtiden

Uenig (Nei) :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Enig (Ja)

Jeg tror mine foreldre mener det er viktig at jeg vil tjene godt

Uenig (Nei) :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Enig (Ja)

Jeg tror mine venner mener det er positivt å være en leder

Uenig (Nei) :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Enig (Ja)

Jeg tror mine venner synes at jeg burde bli leder i fremtiden

Uenig (Nei) :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Enig (Ja)

Mine forbilder i film/tv/internett gjør at jeg ønsker å bli leder

Uenig (Nei) :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Enig (Ja)

Jeg tror jeg kan være en bra leder

Uenig (Nei) :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Enig (Ja)

Jeg tror jeg har det som skal til for å bli leder

Uenig (Nei) :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Enig (Ja)

Jeg tror jeg har evnene til å nå langt i en jobb

Uenig (Nei) :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Enig (Ja)

Vennene mine betyr mye for valg av jobb

Uenig (Nei) :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Enig (Ja)

Det er bare jeg som stopper meg selv fra å bli leder

Uenig (Nei) :__1__ :__2__ :__3__ :__4__ :__5__ :__6__ :__7__ : Enig (Ja)